

PALJONKO HUOLISSAAN OLEMINEN AUTTAA LASTA

Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden ja lastensuojelun
sosiaalityöntekijöiden välinen yhteistyö

Elina Tuuri

Opinnäytetyö, syksy 2014

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaali- ja kasvatusalan suuntautu-
misvaihtoehto

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Tuuri, Elina. Paljonko huolissaan oleminen auttaa lasta. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden välinen yhteistyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu, syksy 2014, 73s, 1 liite. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosiaali- ja kasvatusalan suuntautumisvaihtoehto, Sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden moniammatillisen yhteistyön toimivuutta ja löytää kehittämissuhteita yhteistyön kehittämiseksi niin, että se palvelisi asiakkaita mahdollisimman hyvin. Tutkimuksessa kartoitettiin työntekijöiden kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä sekä tarkasteltiin yhteistyötä oppilaita kuntouttavasta näkökulmasta.

Tutkimuksen aineisto kerättiin erään kaupungin kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiltä ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä. Aineistonkeruu toteutettiin teemahaastattelun keinoin kolmena ryhmähaastatteluna. Ryhmähaastatteluihin osallistui lastensuojelun kolme sosiaalityöntekijää ja erään erityiskoulun kolmen kuntouttavan erityisluokan työryhmät, joihin kuului kolme erityisopettajaa, kolme psykiatrista sairaanhoitajaa sekä viisi koulunkäynnin ohjaajaa.

Yhteistyössä koettiin olevan suuria eroja. Kuitenkin pääasiallisesti yhteistyö oli haastateltujen mielestä hyvää. Toimivan yhteistyön hyötyinä pidettiin kokonaisvaltaisen näkemyksen syntymistä, lapsen edun toteutumista, lapsen kuulluksi tulemistä ja että lapsi saa apua, nivelvaiheiden tukemista koulu-uralla, huoltajien saamista mukaan yhteistyöhön, perheiden kokonaisvaltaista tukemista, työntekijöiden osaamisen ja jaksamisen tukemista sekä työn läpinäkyvyyttä.

Yhteistyön haasteena pidettiin liian vähäistä yhteistyötä. Lisäksi kuntouttavien erityisluokkien työntekijät kokivat, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät olivat kuunnelleet heitä liian vähän lapsen asioihin liittyen, ja että tiedonkulussa oli puutteita. Haastetta toivat myös lastensuojelun vaihtuvat sosiaalityöntekijät, sosiaalityöntekijöiden epäselvät vastuualueet, ja että lastensuojelun sosiaalityöntekijä oli tavannut lasta vain vähän. Yhteistyölle toivottiin lisää systemaattisuutta ja säännöllisyyttä. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät toivoivat, että lasten asioita hoitaisi yksi tuttu sosiaalityöntekijä, joka tuntee luokkien työmuodot.

Lasten kuntoutumista tukevin tekijöinä yhteistyössä pidettiin erityisesti koko perheen tukemisen ja kuntoutumisen mahdollistamista. Muita kuntoutumista tukevia tekijöitä olivat lasten vapaa-ajan tukeminen, taloudellinen tukeminen, lasten perusturvallisuuden tunteen kasvu, koulunkäyntitaitojen ja sosiaalisten taitojen kehittyminen, laajojen yhteistyöverkostojen mahdollistuminen sekä lyhyiden väliintulojen mahdollistama muutos. Moniammatillisen yhteistyön koettiin olevan tärkeää ja välttämätöntä, jotta lapset saavat tarvitsemaansa apua.

Asiasanat: moniammatillinen yhteistyö, verkostotyö, kuntouttavat erityisluokat, sosioemotionaaliset ongelmat, erityinen tuki, lastensuojelu

ABSTRACT

Tuuri, Elina. How much concern helps the child. A survey of multiprofessional co-operation between workers of rehabilitative special classes and social workers of child protection. Autumn 2014. 73 pages, 1 appendix. Diaconia University of Applied Sciences, Degree Programme of Social Services, Option in Social Services and Education, Bachelor of Social Services.

The purpose of the thesis was to chart the functionality of multiprofessional co-operation between the workers of rehabilitative special classes and social workers of child protection. The aim of the study was also to reveal how to develop the co-operation to serve children's needs even better. The research focused on the experiences of the workers.

The data for the thesis was gathered from: the workers of the rehabilitative special classes of a certain special school and social workers of child protection, in a city, in particular. The study method was the theme interview and the data gathered from three group interviews. Three social workers, three special education teachers, three psychiatric nurses and five school assistants participated in the interviews.

The interviewees experienced big differences in the co-operation. Mainly, it was considered good. The benefits of good co-operation were: a comprehensive view of the child's situation; the child's best interest able to come true; the child will be heard and helped; the child gets support during transitional phases in school; to get parents able to co-operate; to be able to give comprehensive support to the whole family and to strengthen the workers' knowing-how and coping out.

One challenge of the co-operation was too little co-operation. The social workers didn't hear out enough the opinions of the workers of rehabilitative special classes. There were also problems in the flow of information. Other challenges for the co-operation were: changing social workers; the unclear remits of social workers and that the social worker met the child too few times. The aspirations for the co-operation were to increase methodicalness and regularity. The workers of rehabilitative special classes wished to co-operate with one familiar social worker.

The main factor in the co-operation to support the rehabilitation of the children was the possibility to support and rehabilitate the whole family. Other factors were: children's free time support; financial support; children's basic sense of security increases; the development of education and social skills; the possibility to provide comprehensive networks and the possible changes with short-term interventions. As a conclusion, multiprofessional co-operation was necessary to provide the kind of help the children need.

Keywords: multiprofessional co-operation, networking, rehabilitative special class, socio-emotional problems, special support, child protection

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUKI KUNTOUTTAVILLA ERITYISLUOKILLA	7
3 LASTENSUOJELUTYÖ OSANA MONIAMMATILLISTA YHTEISTYÖTÄ.....	11
4 VERKOSTOTYÖ JA MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ	15
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTUS	18
5.1 Tutkimuskysymykset	21
5.2 Aineiston kerääminen ja analysointi	23
5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	26
6 TUTKIMUSTULOKSET	30
6.1 Yhteistyön hyödyt	31
6.2 Yhteistyön haasteet	42
6.3 Lasten kuntoutumista tukevat tekijät yhteistyössä	50
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	55
8 KEHITTÄMISEHDOTUKSIA YHTEISTYÖLLE.....	60
9 POHDINTA	67
LÄHTEET	69
LIITTEET	73
LIITE 1. Haastattelukysymykset	73

1 JOHDANTO

Moniammatillinen yhteistyö ja eri organisaatioiden välinen verkostotyö on yleistynyt monella alalla. Erityisesti sosiaalityössä asiakkaiden tuen tarpeet ovat yleensä monisyisiä. Kokonaiskuvan luomiseksi sekä riittävien tukimuotojen ja palveluiden takaamiseksi moniammatillinen yhteistyö on usein välttämätöntä. Opinnäytetyöni kirjoittamisen aikoihin sosiaalihoitolakiin ja lastensuojelulakiin kaavailtiin muutoksia, jotka astuvat voimaan asteittain vuoden 2015 alusta alkaen. Näin ollen lastensuojeluun liittyvät asiat ovat olleet voimakkaasti esillä mediassa.

Pauliina Grönholm ja Janne Toivonen (2014) ovat artikkelissaan kirjoittaneet muun muassa lastensuojelun yhteistyöluonteesta ja verkostotyön tarpeesta. Artikkelissa kerrotaan tutkija Kai Alhasen ehdottaneen, että lastensuojelu yhdistettäisiin muihin lasten ja nuorten palveluihin, kuten päiväkotien ja koulujen yhteyteen. Grönholm ja Toivonen ovat artikkeliaan varten pyytäneet Helsingin kaupungin johtavaa sosiaalityöntekijää Niina Pietilää kommentoimaan Alhasen ehdotuksia. Pietilä pyrki yhdistämisen sijaan lisäämään yhteisvastuullisuutta. Pietilän mukaan olisi järkevää muodostaa moniammatillinen ryhmä, jonka sisällä tietojen ja huolenaiheiden siirto olisi avointa, ja joka ottaisi selkeästi vastuun asiakastyöstä. Sekä Alhasen että Pietilän ehdotukset kertovat siitä, että moniammatillinen yhteistyö lastensuojelullisissa asioissa on erittäin tärkeää ja vaatii jatkuvaa kehittämistä.

Myös erityistä tukea saavien lasten oikeudet ovat olleet tapetilla. Suomen hallituksen kehysriihessä päätettiin 25.3.2014, että koulunkäyntiavustajat lasketaan osittain osaksi opettaja-oppilassuhdetta. Opinnäytetyöni kirjoittamisen aikaan vireillä on ollut kansalaisaloite, jossa vaaditaan turvaamaan erityistä tukea tarvitsevien lasten tasa-arvoinen oikeus oppimiseen. Kansalaisaloitteen mukaan lakiin tulee tarvittaessa määritellä erityisluokkien ryhmäkoko, vaatimukset opettajien pätevyydelle sekä ryhmäkohtaisten koulunkäyntiavustajien määrä.

Opinnäytetyöni aihe on moniammatillinen yhteistyö lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden välillä. Tutkimuksessa selvitän ja tuon esille moniammatillisen työskentelyn hyötyjä ja haasteita suhteessa kuntouttavien erityisluokkien oppilaisiin. Kuntouttavilla erityisluokilla opiskelee lapsia, jotka eivät selviydy lähikoulussaan vahvoista tukitoimista huolimatta. Oppilailla on tunne-elämän tai käyttäytymisen häiriöitä, eli sosioemotionaalisia ongelmia, ja heillä on lastenpsykiatrinen hoitokontakti. Kaikki luokkien oppilaat eivät ole lastensuojelun asiakkaita, mutta he kaikki ovat vähintään ehkäisevän lastensuojelun piirissä, koska erityinen tuki mielletään ehkäiseväksi lastensuojeluksi. Nykypäivänä on kuitenkin yleistä, että lastensuojelun asiakkaina ja koulujen erityisen tuen piirissä on samoja lapsia.

Tarve opinnäytetyölleni tuli työelämän tarpeista käsin. Lasten, jotka tarvitsevat yhä voimakkaampaa ja moniammatillisempaa tukea, määrä on viime vuosina kasvanut ja samalla vaateet moniammatilliselle yhteistyölle ovat lisääntyneet. Itselleni lastensuojelun ja koulumaailman yhdistäminen opinnäytetyössäni oli luonnollista ja toivottavaa, koska olen työskennellyt molemmilla aloilla. En kuitenkaan ollut tutustunut kuntouttavien erityisluokkien työmuotoon ennen opinnäytetyöni tekoa. Uskon, että kuntouttavien erityisluokkien työmuoto on monelle muullekin vieras, ja olen iloinen jakaessani tietoa luokkien toiminnasta opinnäytetyöni kautta.

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen tutkimus, joka keskittyy kuvaamaan tutkimukseni kohderyhmän kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä. Keräsin tutkimuksen aineiston teemahaastattelun keinoin kolmessa ryhmähaastattelussa. Kuntouttavilla erityisluokilla työskentelee moniammatillinen työryhmä, johon kuuluu erityisopettaja, psykiatrisia sairaanhoitajia ja koulunkäynnin ohjaajia. Tutkimukseni ryhmähaastatteluihin osallistui työntekijöitä jokaisesta ammattiryhmästä. Lisäksi haastattelin kolmea lastensuojelun sosiaalityöntekijää, jotka tekevät yhteistyötä haastattemieni kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden kanssa.

2 TUKI KUNTOUTTAVILLA ERITYISLUOKILLA

Peruskouluissa on käytössä kolmiportainen tukijärjestelmä, joka muodostuu yleisestä, tehostetusta ja **erityisestä tuesta**. Kaikkiin tukimuotoihin kuuluu kodin ja koulun yhteistyö, opetuksen eriyttäminen, joustavat ryhmittelyt, oppilaan ohjaus, oppilashuollon tuki, tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, apuvälineet, avustajapalvelut, ohjaus- ja tukipalvelut, kerhotoiminta sekä aamu- ja iltapäivätoiminta. Tuen painopiste, kesto ja laajuus vaihtelevat tukimuotojen välillä. Kun arvioidaan lapsen tuen tarvetta ja jo järjestetyn tuen vaikutuksia, on tärkeää, että tiedonkulku koulun rehtorin, luokan työryhmän, perheen, oppilashuollon työntekijöiden, perusterveydenhuollon työntekijän, lapsen kuntouttavan ja hoitavan tahon sekä muiden yhteistyötahojen välillä on toimivaa. (Huhtanen 2011, 109; Perusopetuslaki 1998; Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri 2012, 17.)

Tukimuotoja tulee sopeuttaa joustavasti lapsen tuen tarpeen mukaan. Jos oppilas tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, hänelle on annettava tehostettua tukea. Tehostettua tukea varten oppilaalle tehdään oppimissuunnitelma. (Huhtanen 2011, 109; Perusopetuslaki 1998; Kaukonen 2012.) Erityinen tuki otetaan käyttöön, kun muu oppilaan saama tuki ei ole riittävää.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta sekä muusta oppilaalle annettavasta tuesta. Oppilaan ja huoltajan kuulemisen sekä moniammatillisen pedagogisen selvityksen perusteella laaditaan päätös erityisen tuen järjestämisestä. Tarvittaessa pedagogista selvitystä täydennetään lääketieteellisellä tai psykologisella asiantuntijalausunnolla tai vastaavalla sosiaalisella selvityksellä. Päätös voidaan myös tehdä ilman pedagogista selvitystä lääketieteellisen tai psykologisen arvion perusteella, jos oppilaan opetusta ei ole mahdollista toteuttaa muuten joko vamman, sairauden, tunne-elämän häiriön, kehityksessä viivästymisen tai muun vastaavan erityisen syyn takia. Päätökseen tulee olla kirjattuna oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis-, avustaja- ja muut palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Erityi-

sen tuen päätöstä tarkistetaan määräajoin. (Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri 2012, 18; Perusopetuslaki 1998.)

Jokaiselle erityisen tuen piiriin kuuluvalla oppilaalla tehdään suunnitelma koskien henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä (HOJKS) oppilaan yksilölliset valmiudet huomioiden. Erityisopetus voidaan järjestää muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa siten, että se on oppilaan edun mukaista. Oppilaalla on käytössään kaikki yleisen ja tehostetun tuen tukimuodot, mutta erityisessä tuessa tuen painopiste on oppilashuollon tuessa, apuvälineiden käytössä, avustajapalveluissa, kokoaikaisessa erityisopetuksessa sekä yksilöllisissä oppimäärissä. (Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri 2012, 17–18; Perusopetuslaki 1998.)

Kuntouttavat erityisluokat on tarkoitettu alakoulun oppilaille, jotka eivät selviydy lähikoulussaan vahvoista tukitoimista huolimatta. Luokalle pääsyn edellytyksenä on joko perheneuvolassa tai erikoissairaanhoidossa tehty lastenpsykiatrinen hoitosuunnitelma sekä lastenpsykiatrisen hoitokontaktin olemassaolo. Kuntouttavan erityisluokan oppilailla on tunne-elämän tai käyttäytymisen häiriöitä, joiden takia heidän käytöksensä koulussa ei ole tarkoituksenmukaista tai ikätasoista. Siksi he tarvitsevat monipuolista erityistukea. Erilaisista lasten tunne-elämän ja käyttäytymisen häiriöistä puhuttaessa käytetään nimitystä **sosioemotionaaliset ongelmat** tai vaikeudet. Käsitettä käytetään erityisesti pedagogisessa käytössä. Sosioemotionaalisilla taidoilla tarkoitetaan ihmisen kykyä tunnistaa ja kontrolloida tunteitaan sekä kykyä vuorovaikutuksellisiin suhteisiin. (Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri 2012, 18; Hotulainen, Kuorelahti, Lappalainen & Tanskanen 2010.)

Kuntouttavalla erityisluokalla luokkien ryhmäkoko on enimmillään kuusi oppilasta. Luokassa työskentelee turvallisista aikuisista koostuva työryhmä, johon kuuluu yksi tai kaksi erityisopettajaa ja psykiatrista sairaanhoitajaa sekä tarvittaessa lisäksi koulunkäynnin ohjaaja. (Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri 2012, 18.) Turvalliset ja pysyvät aikuiset luovat huolehtivan kasvatuskulttuurin, joka auttaa lasta kuntoutumaan. Lapselle on annettava ikätasoista tietoa ja ymmärrystä myös vaikeista lasta koskettavista asioista. Koulussa lapsen kuntoutumi-

nen vaatii erityisongelmien asianmukaista huomiointia sekä riittävän pienen ryhmäkoon, jossa lapsi voi saada positiivisia kokemuksia omasta pärjäämisestään. (Kaukonen 2012.)

Lapsen kuntoutuksen perustana ovat kehitykselliset tarpeet ja tavoitteet. Keskeistä kuntoutuksessa on hyvinvoinnin ja perusturvallisuuden takaaminen sekä lapsen itseluottamuksen kehittyminen vuorovaikutustilanteissa. Näiden avulla lasta autetaan rakentamaan myönteistä ja realistista kuvaa itsestään. Lapsen kuntoutuminen tapahtuu aina suhteessa hänen omaan perheeseensä, lähiympäristöönsä sekä yhteiskuntaan. (Melamies, Pärnä, Heino & Miller 2012, 110, 120.)

Ympäristön tarjoamalla tuella on tärkeä merkitys lapsen kehitykselle vaikeissa elämäntilanteissa. Erityisesti omien perheenjäsenten antama tuki on tärkeää, mutta myös perheen ulkopuoliset aikuiset voivat antaa lapselle tukea, joka auttaa häntä selviämään kriisitilanteista. Erityisesti silloin, kun perheen voimavarat eivät riitä tukemaan lasta, perheen ulkopuolisen turvallisen aikuisen tarjoaman tuen merkitys korostuu. Lisäksi selviytymisen ja onnistumisen kokemukset voivat toimia lasta eteenpäin kantavina voimina. Näin ollen huomion kiinnittäminen lapsen vahvuuksiin on avuksi tilanteissa, joissa lapsella on pitkäaikainen kokenut huonoudesta tai oppimis- ja selviytymiskyvyttömyydestä. (Tamminen & Räsänen 2004, 375.)

Jokaisen kuntouttavan erityisluokkajakson pituus ja tavoitteet suunnitellaan yksilöllisesti moniammatillisessa yhteistyössä yhteistyötahojen ja perheen kanssa. Kuntouttavan erityisluokkajakson tavoitteena on, että oppilas voi palata takaisin lähikouluunsa yhden lukuvuoden mittaisen kuntouttavan jakson jälkeen. Tarvittaessa jaksoa voidaan pidentää tai lyhentää yksilöllisesti oppilaan edun mukaisesti. Luokkien oppilaat harjoittelevat tunne-, vuorovaikutus- ja koulunkäyntitaitoja ja työryhmän tehtävänä on opettamisen lisäksi tukea lasten minäkuvan ja itsetunnon positiivista kehitystä. Työryhmällä on velvollisuus tarvittaessa rajoittaa oppilaita hoidollisin menetelmin, jos oppilaan käyttäytyminen on vahingollista hänelle itselleen tai muille. (Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri 2012, 19.)

Lasten on mahdollista osallistua yksilöllisten tarpeiden mukaan koulupäivän jälkeen järjestettävään hoidolliseen iltapäivätoimintaan, joka toteutetaan joko yksilöllisesti tai pienryhmässä. Sen tavoitteena on antaa lapsille mahdollisuus tunne-elämän kasvuun ja korjaaviin kokemuksiin sekä tukea koulussa selviytymistä. Iltapäivätoiminta tapahtuu ohjatusti kuntouttavien erityisluokkien psykiatristen sairaanhoitajien toteuttamana. Toimintaan kuuluu yhdessäoloa ja yhteistä tekemistä, kuten leikkimistä, pelaamista ja liikuntaa, sekä hoidollisia keskusteluja. (Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri 2012, 19.)

3 LASTENSUOJELUTYÖ OSANA MONIAMMATILLISTA YHTEISTYÖTÄ

Lastensuojelutyö on työtä, jossa kohdataan ihmisiä ja rakennetaan yhteyksiä. Sen kokonaisuuteen ja vaikuttavuuteen vaikuttavat niin laadulliset tekijät kuin myös palveluiden ja henkilöstön määrällinen riittävyys. Lastensuojelun lähityöntekijöiden ja sosiaalityöntekijöiden lisäksi muiden sosiaali-, opetus- ja terveysalojen työntekijöiden osaaminen, määrä ja saatavuus vaikuttavat siihen millaisena kokonaisuutena lastensuojelu paikallisesti toteutuu. (Heino 2009, 70–71.) Eri viranomaisten on tuettava huoltajia lasten kasvatuksessa ja tarjottava perheelle tarpeellista apua oikea-aikaisesti riittävän varhaisessa vaiheessa (Lastensuojelulaki 2007; Heino 2009, 71). Erilaiset palvelut ja taloudellinen tukeminen ovat lastensuojelun keskeisiä toimia perheiden auttamisessa. Lisäksi kaikilla hallinnon alueilla tulee kiinnittää huomiota lasten kasvuolojen kehittämiseen sekä ongelmien ennaltaehkäisemiseen. (Taskinen 2010, 32.)

Kunnan eri palveluiden piirissä annettavan ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on vanhemmuuden tukeminen sekä edistää ja turvata lasten hyvinvointia, kasvua ja kehitystä. Tuki ja erityinen tuki, joita annetaan muun muassa opetuksessa, mielletään ehkäiseväksi lastensuojeluksi. Ehkäisevän lastensuojelun keinoin tuetaan lapsia ja perheitä, joilla ei ole lastensuojelun asiakkuutta. Voidaankin sanoa, että ehkäisevän lastensuojelun toimintakokonaisuus muodostuu lasten hyvinvointia tukevista peruspalveluista. Kun lapsi on lastensuojelun asiakkaana, samoja tukitoimia järjestetään osana avo-, sijais- tai jälkihuoltoa. (Lastensuojelulaki 2007; Heino 2009, 72; Taskinen 2010, 32, 39.)

Tarvittaessa viranomaisten on ohjattava perhe lastensuojelun piiriin. Eri viranomaisilla, kuten opetuksen tai koulutuksen järjestäjillä, on velvollisuus ilmoittaa sosiaalihuoltoon, jos heillä on tieto lapsesta, jonka tilanne vaatii lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Lastensuojelutarpeen selvittämisen vireillepanoon vaikuttavia tekijöitä voivat olla hoidon ja huolenpidon laiminlyönti, erilaiset kehitystä vaarantavat tekijät tai lapsen oma käyttäytyminen. Mikäli lastensuojeluasiakkuus alkaa lastensuojeluselvityksen jälkeen, lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma, joka mahdollisuuksien mukaan laaditaan yhteistyössä lapsen ja huoltajan

kanssa. Tarvittaessa suunnitelman laadintaan voi osallistua myös jokin muu lapsen huoltoon keskeisesti osallistuva taho. Asiakassuunnitelmaan tulee kirjata asiat ja olosuhteet, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja perheen tuen tarve, sekä tukitoimet ja palvelut, joilla perhettä pyritään tukemaan ja auttamaan. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan aika-arvio siitä, missä ajassa tavoitteet saavutetaan. Asiakassuunnitelma tulee tarkistaa aina tarvittaessa, mutta vähintään vuoden välein. (Lastensuojelulaki 2007.)

Lastensuojelun tehtävänä on tukea vanhempia, huoltajia sekä muita lasten kasvatuksesta ja hoidosta vastaavia henkilöitä lasten huolenpidossa ja kasvatuksessa erilaisten tarvittavien palveluiden ja tukitoimien avulla. Lastensuojelun ydin koostuu lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta. Lastensuojelutarpeen selvityksen ja asiakassuunnitelman tekemisen jälkeen lapselle ja perheelle järjestetään avohuollon tukitoimia. Työprosessin tarkoituksena on sovittaa yhteen sellaisia palvelujen kokonaisuuksia, jotka sopivat yhteen lapsen edun ja tarpeen kanssa. Lapsen ja perheen tilannetta tulee seurata ja arvioida jatkuvasti yhteistyössä perheen sekä muiden lapsen verkostoon kuuluvien tahojen kanssa. Avohuollon tukitoimet ovat aina ensisijaisia toimia, mutta jos ne eivät ole riittäviä tai mahdollisia lapsen edun toteutumisen kannalta, lastensuojelun toimina ovat lapsen kiireellinen sijoitus ja tarvittaessa huostaanotto. (Lastensuojelulaki 2007, Heino 2009, 73; Taskinen 2010, 27.)

Lapsen etu vaikuttaa siihen mitä toimenpidevaihtoehtoja ja ratkaisuja lapselle ja perheelle tarjotaan. Toimenpiteiden on turvattava lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi, läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet, mahdollisuus saada hellyyttä ja ymmärtämystä sekä iän ja kehitystason mukaista huolenpitoa ja valvontaa, turvallinen kasvuympäristö, henkinen ja ruumiillinen koskemattomuus, mahdollisuus osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan, taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus sekä itsenäistyminen ja kasvaminen vastuullisuuteen. Tämän on tapahduttava huomioimalla lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta. (Lastensuojelulaki 2007.) Lastensuojelun sosiaalityöntekijän tulisi neuvotella yhdessä perheen sekä muiden lapsen verkostoon kuuluvien tarvittavien viranomaisten kanssa muiden viranomaisten mahdollisuuksista tu-

kea lapsen edun toteutumista sekä auttaa perhettä kasvatusvastuun toteutumisessa (Lastensuojelun laatusuositus 2014, 22).

Lapsen mielipide tulee aina selvittää lastensuojelua toteutettaessa lapsen iästä riippumatta. Mielipiteen selvittämisestä on vastuussa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos selvittämisestä on lapselle haittaa tai sen nähdään olevan ilmeisen tarpeetonta. Lapsen mielipide ja toivomukset tulee huomioida sillä tavoin, mitä lapsen kehitystaso ja ikä edellyttävät. Kaksitoista vuotta täyttäneiden lasten kuuleminen tulee tapahtua niin, että kuulemiselle on varattu oma tilaisuutensa. Sosiaalityöntekijän tulee tavata lasta riittävän usein ja tapaamisten järjestämisessä pyritään yhteistoimintaan lapsen huoltajan kanssa. (Lastensuojelulaki 2007; Taskinen 2010, 59–60.) Lastensuojeluprosessin aikana lapsella on oltava mahdollisuus osallistua itseään koskevien asioiden suunnitteluun ja hänen tulee saada tietoa näistä asioista hänen kehitystasonsa ja ikänsä huomioon ottavalla tavalla (Taskinen 2010, 25).

Selvitettäessä lastensuojelun tarvetta ja pohdittaessa lastensuojelun tukitoimenpiteitä lastensuojelun sosiaalityöntekijän tulee järjestää neuvotteluja, joissa tarkastellaan lapsen ja perheen tilannetta ja tarvittaessa sovitaan tukitoimenpiteistä. Neuvotteluihin voi sosiaalityöntekijän arvion perusteella osallistua lapsi ja lapsen vanhemmat, lapsen ja vanhempien läheisverkostoa, lapsen asioissa mukana olevaa viranomaisverkostoa sekä muita yhteistyötahoja. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä voi antaa neuvotteluun osallistuville tahoille välttämättömiä tietoja lapsesta sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaisesti, jotta lapsen tuen tarve pystytään selvittämään ja järjestämään lapselle hänen tarvitsemaansa huolenpitoa. Avohuollon tukitoimenpiteisiin on ryhdyttävä viipymättä, jos lapsen terveys ja kehitys eivät ole turvattuja joko lapsen kasvuolosuhteiden tai hänen oman käyttäytymisensä vuoksi. (Lastensuojelulaki 2007.)

Avohuollon tukitoimenpiteet perustuvat lapsen ja perheen tuen tarpeisiin ja pohjautuvat asiakassuunnitelmaan. Avohuollon tukitoimenpiteinä voidaan järjestää tukea ongelmatilanteen selvittämiseksi, tukihenkilö tai tukiperhe, lapsen kuntou-

tumista edistäviä terapia- ja hoitopalveluja, vertaisryhmätoimintaa, perhetyötä sekä loma- ja virkistystoimintaa. Lasta voidaan tukea myös taloudellisesti muun muassa koulunkäynnissä ja harrastuksissa. Lisäksi perheelle voidaan tarjota perhe- tai laitoshoidon sijoitusta sekä muita tukitoimia ja palveluja, joiden katsotaan edistävän lapsen ja perheen tilannetta. (Lastensuojelulaki 2007.) Lastensuojelun avo- sekä sijaishuollon järjestäminen edellyttää perus- ja erityispalveluista huolehtimista, koordinoitua toimintaa ja saumatonta yhteistyötä eri hallintalojen välillä. Yhä useammin esimerkiksi lasten psykiatriset palvelut ja koulun järjestämisen tuen erityisjärjestelyt kohdentuvat lastensuojelun asiakkaina oleville lapsille. (Heino 2009, 71.)

Lastensuojelun palvelujärjestelmässä on alueellisia eroja. Erot voivat olla niin rakenteellisia, määrällisiä kuin laadullisiakin. Esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijän tehtävänkuvat vaihtelevat eri kuntien välillä. Tärkeimmässä asemassa on kuitenkin palvelujen sisältö ja se, että palvelut vastaavat lasten todellisiin tarpeisiin. Lastensuojelutyöllä on erityinen yhteistyöluonne, jossa yhteyksiä rakennetaan paitsi lapsen lähiverkoston välille niin myös ammatillisten palveluiden ja yksiköiden välille. Lastensuojelussa on pitkälti kyse yhteistyöstä ja verkostotyöstä. Voidaankin sanoa, että lastensuojelutyö on suhdeperustaista työtä. Siinä merkityksellisessä asemassa ovat perheen sisäiset suhteet, lapsen verkostoon kuuluvien ammattikasvattajien suhde lapseen ja perheeseen, eri ammattikasvattajien väliset suhteet sekä palveluja järjestävien ja hallinnoivien työntekijöiden keskinäiset suhteet. (Heino 2009, 70–72.)

4 VERKOSTOTYÖ JA MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Usein asiakkaan ja hänen perheensä tilanteeseen liittyy monia eri ammattialojen työntekijöitä. Erityisesti silloin, jos asiakkaan ongelmat ovat monisyisiä, on ammattilaisten verkosto laaja. Ammattilaisten työ liittyy aina välillisesti tai välittömästi siihen, mitä muut ammattilaiset tekevät muissa osissa työntekijäverkostoa. Ammatilliset toimenpiteet voivat liittyä toisiinsa joko toisiaan tukevina tai hankaloittavina auttamiskokonaisuuden osina. Tästä syystä eri toimijoiden yhteistyö, eli **verkostotyö**, on merkittävää, jotta asiakkaan kokonaistilanne pystytään huomioimaan. Moniammatillinen kokonaisuus muodostuu parhaimmillaan toisiaan täydentävistä osista, jossa ammattilaiset tekevät yhteistyötä täydentäen toistensa asiantuntemusta. Yhteistyöstä voi syntyä jaettua asiantuntemusta, jota yksittäinen toimija ei voi tuottaa. Lisäksi verkostotyössä on tärkeää huomioida asiakkaan ja hänen lähiverkostonsa tuoma tieto. (Seikkula & Arnkil 2009, 11–14.)

Moniammatillinen yhteistyö tarkoittaa sitä, että eri asiantuntijoilla on yhteinen tehtävä, ja saavuttaakseen tavoitteensa asiantuntijat yhdistävät tietonsa ja osaamisensa. Tätä kautta työhön tulee mukaan useita tiedon ja osaamisen näkökulmia, joita kaikkia tarvitaan systemaattisen kokonaisuuden rakentamiseksi. Moniammatillisessa yhteistyössä tulee olla mahdollisuus koota ja prosessoida tarpeellinen tieto sekä rakentaa yhteinen tavoite, joista syntyy yhteistyön perusta. Asiantuntijuus tuotetaan ja ansaitaan moniammatillisessa vuorovaikutuksessa. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisen moniammatillisen tiimin jäsenen on osattava antaa oma osaamisensa yhteiseen käyttöön. Tämän lisäksi kuuntelemisella ja ymmärtämisellä on tärkeä merkitys työskentelyssä, koska siinä on huomioitava toisen tapa ajatella ja ymmärtää toisen rooli. (Isoherranen 2008, 33, 42, 44.)

Moniammatillisessa tiedon käsittelyssä eri alojen asiantuntijoiden tiedot ja taidot kootaan yhteen asiakaslähtöisesti. Moniammatillisen keskustelun tavoitteena on luoda tehtävälle yhteinen merkitys, jaettu kognitio sekä yhteinen tavoite. Myös yhteistyön säännöt ja jokaisen omat vastualueet on oltava kaikilla selvillä.

Työskentelyssä pyritään huomioimaan asiakkaan elämä sekä hoitopolku kokonaisuutena ja luomaan yhteinen käsitys asiakkaan tarvitsemista toimenpiteistä. Moniammatillisen keskustelun tuloksena syntyvän ratkaisun tulisi olla sellainen, että kaikki ovat yhtä mieltä siitä, että se on paras ratkaisu tai toimintamalli kyseisessä tilanteessa, ja johon kaikki voivat sitoutua ja kokevat yhteisvastuuta sen toteuttamisesta. (Isoherranen 2008, 33–34, 44.)

Kun asiakkaana on lapsi, lapsikeskeinen työote toimii yhdistävänä tekijänä eri työntekijöiden, vanhempien ja lapsen yhteistyössä. Sen avulla myös varmistetaan, että työ keskittyy lapsen hyvinvointia tukeviin asioihin. Viranomaisyhteistyö ja moniammatillisuus ovat erityisesti lastensuojelussa tärkeässä asemassa, koska niiden avulla voidaan turvata, että lapsi saa oikea-aikaista ja oikeanlaista apua. Lapsen viranomaisverkostoon kuuluvien ammattilaisten tulisi olla tarvittavissa määrin mukana lapsen asioiden selvittämisessä ja tuen tarjoamisessa. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on koordinoida lastensuojelullisiin asioihin liittyvää viranomaisyhteistyötä ja varmistaa, että verkostoon kuuluvat ammattilaiset tietävät yhteistyön tarkoituksen sekä sen tavoitteet. Lapsen, vanhempien ja työntekijöiden on voitava luottaa käytössä oleviin työmenetelmiin sekä palvelujärjestelmään kokonaisuudessaan. Asiantuntijoiden yhteistyötä tukevien palvelurakenteiden varmistaminen on eri toimialojen johtajien ja poliittisten päätöntekijöiden tehtävä. (Lastensuojelun laatusuositus 2014, 22–26.)

Kuntouttavien erityisluokkien työmuotona on organisaatorajat ylittävä moniammatillinen yhteistyö. Luokan työryhmään kuuluu yksi tai kaksi erityisopettajaa ja psykiatrista sairaanhoitajaa sekä tarvittaessa lisäksi koulunkäyntiavustaja. Kouluterveydenhuollon, perheneuvolan, sosiaalipalvelun ja sivistystoimen edustajat muodostavat työryhmän tukena toimivan moniammatillisen tukiryhmän. Tukiryhmä käsittelee kuntouttavalle erityisluokalle tehdyt hakemukset, jotka tehdään yhteistyössä lähettävän koulun oppilashuoltotyöryhmän, lapsen opettajan ja vanhempien kesken. (Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri 2012, 18–19.)

Kuntouttavan erityisluokan työryhmä tekee tiivistä yhteistyötä perheiden, lastensuojelun, kuntaa konsultoivan lastenpsykiatrin, lapsia hoitavien tahojen ja mui-

den yhteistyötahojen kanssa. Työryhmä arvioi jokaisen lapsen kohdalla mahdollisten lisätuen ja -tutkimusten tarpeet ja on yhteydessä niistä vastaaviin tahoihin. Lasten vanhemmat sitoutetaan tekemään yhteistyötä lasten asioissa ja psykiatriset sairaanhoitajat pitävät tiivistä yhteyttä heihin ja tukevat heitä heidän kasvatustyössään. Lisäksi perheet osallistuvat kuntoutukselliseen toimintaan, joka on järjestetty yhteistyössä sosiaalipalveluiden kanssa. (Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri 2012, 19.)

Lasten emotionaalisen ja sosiaalisen kompetenssin edistäminen on hidasta ja monimutkaista, ja se edellyttää johdonmukaista työskentelyä sekä kokonaisvaltaista näkemystä. Moniammatillisten lähestymistapojen avulla on pystytty tehostamaan lasten kykyä kontrolloida tunteitaan ja käyttäytymistään. Lisäksi moniammatillisen yhteistyön avulla on mahdollista edistää lasten hyvinvointia ja osaamista. Vaikka moniammatillisella yhteistyöllä on suuria etuja, sen nähdään olevan myös yksi ammattilaisten yleisimmistä haasteista nykypäivänä. Moniammatillisen yhteistyön koetaan usein olevan haaste myös niillä aloilla, joissa pyritään kehittämään työtä, jolla pystytään vaikuttamaan lasten emotionaaliseen ja sosiaaliseen osaamiseen sekä hyvinvointiin. (Weare & Gray 2003, 46.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTUS

Lastensuojelulla ja erityispedagogiikalla on yhteisiä juuria historiassa. Alueet ovat eriytyneet suojelu- ja parantamiskasvatusopista niin akateemisessa merkityksessä kuin käytännön toiminnassakin. Näillä kasvatustieteen ja sosiaalityön kentillä on kuitenkin yhtymäkohtia, joiden kautta niiden yhteistoiminta on mahdollista niin tutkimuksellisesti kuin käytännöllisestikin tarkasteltuna. Yhtymäkohtia löytyy esimerkiksi syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn sekä varhaisen puuttumisen alueilta. On myös todettu, että käytännön toimet ja tutkimus kohdentuvat näillä aloilla usein ainakin osittain samaan kohderyhmään. Koulutus tukee lasten selviytymistä, joten yksi tärkeä lastensuojelun tehtävä on tukea lasten koulunkäyntiä. Usein myös onnistuneessa erityisopetuksellisessa työssä on mukana lastensuojelullinen osatekijä. (Jahnukainen, Pösö, Kivirauma & Heinonen 2012, 48–49.)

Tutkimuksessani yhdistyy lastensuojelutyö ja erityispedagogiikka moniammatillisen yhteistyön kautta. Yhdistävänä tekijänä toimivat eri ammattialojen yhteiset asiakkaat. Verkostotyötä ja moniammatillista yhteistyötä on yleisesti ottaen tutkittu paljon ja tutkimuksia on tehty niin lastensuojelun kuin eri erityisopetusmuotojen näkökulmasta käsin. Hakiessani tietoa ja aikaisempia tutkimuksia teoreettista viitekehystä varten en kuitenkaan löytänyt aikaisempia tutkimuksia, joissa olisi tutkittu aihetta nimenomaan kuntouttavien erityisluokkien näkökulmasta.

Katja Jokinen (2012) on arvioinut väitöskirjatutkimuksessaan peruskoulun alkuopetuksen pienluokkatoimintaa, joka on erityistä tukea tarjoavaa erityisluokkatoimintaa. Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastatteluiden, kirjoitelmien ja kyselyiden avulla, ja vastaajina oli erityisluokan- ja luokanopettajia, entisiä pienluokkien oppilaita, rehtoreita ja opetustoimen johtoon kuuluvia henkilöitä. Tutkimuksessa selvitettiin millainen vaihtoehto pienluokka on yleisopetuksen alkuopetusluokalle ja kuinka pienluokat ovat onnistuneet tehtävässään. Lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin opettajien kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä, pienluokan oppilaista sekä oppilaiden menestymisestä ja integroitumisesta yleisopetukseen. Tutkimus nostaa esiin myös entisten pienluokkien oppi-

laiden kokemuksia pienluokkatoiminnasta sekä rehtoreiden ja opetustoimen johdon kokemuksia lähikouluperiaatteen ja pienluokkatoiminnan toteutumisesta.

Jokisen (2012) tutkimus osoitti, että pienluokat koostuivat hyvin erilaisista oppilaista. Suurimmalla osalla oppilaista oli käyttäytymis- tai tarkkaavaisuushäiriöitä tai oppimisvaikeuksia. Lisäksi luokille tuli koululykkäyslapsia sekä maahanmuuttajalapsia. Tutkimuksen mukaan suurin osa oppilaista olisi voinut aloittaa koulunsa yleisopetuksen ensimmäisellä luokalla, jos lapset olisivat saaneet tarvitsemansa tuen esiopetuksen aikana. Lähikoulun merkitys korostui tutkimuksen tuloksissa. Pienluokasta yleisopetukseen integroituminen sekä lopullinen siirtyminen on tutkimuksen mukaan yksilöllistä eikä aina ongelmantonta. Riittävä määrä integraatiotunteja tulevassa luokassa helpottaisi siirtymistä. Jokisen tutkimuksen mukaan koulun ja huoltajien välistä tiedonvaihtoa tulisi lisätä ja samanaikaisopetusta opettajien ja luokkien kesken tulisi kehittää. Moniammatillinen yhteistyön koettiin auttavan opettajien työssäjaksamista ja yhteistyötä eri ammattialojen ihmisten välillä pidettiin tärkeänä.

Katariina Pärnä (2012) on väitöskirjassaan tarkastellut moniammatillista yhteistyötä ja sen kehittämistä Lastensuojelullisen varhaiskuntoutuksen kehittäminen ja toteuttaminen -kehittämishankkeessa hankkeeseen osallistuneiden työntekijöiden haastatteluiden, ryhmäkeskusteluiden ja hankkeessa tuotettujen dokumenttien pohjalta. Tutkimuksessa tutkittiin millaisia edellytyksiä yhteistyön käynnistymiselle on, miten tavoitteet koskien yhteistyötä rakentuvat ja kuinka tavoitteiden toteutumista arvioidaan. Tutkimuksessa on haettu vastauksia myös siihen, mitä yhteistoiminnallinen asiakastyö on toimintana ja kuinka sitä on mahdollista kehittää. Lisäksi tutkimuksessa on tarkasteltu moniammatillisen yhteistyön kehittymisen prosesseja ja pohdittu, minkä takia on tärkeää kehittää moniammatillista yhteistyötä.

Pärnä (2012) on todennut tutkimuksessaan, että moniammatillisen yhteistyön käynnistyminen lähtee asiakaslähtöisen yhteistyötarpeen tunnistamisesta sekä tästä tarpeesta viriävästä yhteistyötahdosta. Moniammatillisen yhteistyöprosessin käynnistyminen ja edistyminen edellyttää rajojen ylittämistä professioiden välillä, joka mahdollistuu luottamuksen syntymisestä. Moniammatillisen toimin-

nan tavoitteet ovat monitasoisia ja konkreettiset tavoitteet mahdollistavat prosessin arvioinnin ja ohjaavat prosessia. Pärnän tutkimus osoittaa, että asiakastyön yhteistoiminnallisuus on merkityksellistä ja se helpottaa uusien yhteistyökäytäntöjen sisäistymistä työyhteisöihin. Parhaimmillaan palvelu, joka on toteutettu moniammatillisena yhteistyönä, tukee asiakkaan omia voimavaroja ja mahdollistaa asiakkaalle sen, että hän voi olla oman asiansa asiantuntija. Lisäksi moniammatillinen yhteistyö ja jaettu onnistumisen kokemus motivoi ja innostaa työntekijöitä panostamaan työhön ja sen tavoitteisiin.

Kai Alhanen (2014) on tehnyt tuoreen tutkimuksen lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä. Alhasen tutkimuksen tarkoituksena on ottaa kantaa keskusteluun lastensuojelun tilasta ja löytää sekä tuoda esille lastensuojelujärjestelmän riskitekijöitä. Alhasen tutkimuksessa lastensuojelua analysoidaan julkisen vallankäytön perspektiivistä ja esitetään miten ja millaisina lastensuojelun toimenpiteet ovat toteutuneet sosiaalityöntekijöiden käytännön toiminnassa. Tutkimuksen aineisto kerättiin kuudessa tutkimuskeskustelussa, joihin osallistui lastensuojelun työnohjaajia, sijoitettuna olleita nuoria sekä huostaan otettujen lasten vanhempia.

Alhanen (2014) löysi tutkimuksensa aineiston perusteella kuusi uhkatekijää lastensuojelujärjestelmälle. Ne olivat johtamisongelmat, palveluiden pirstaleisuus, yhteistyön vaikeudet, työntekijöiden vähyys ja työntekijöiden vaihtuminen sekä arkitiedon ohittaminen. Tutkimuksessa todettiin, että nykyisellään lastensuojelujärjestelmän toiminta ei kehitä ja turvaa riittävässä määrin järjestelmän parissa toimivien henkilöiden toimintakykyä. Alhasen tutkimus paljastaa, että lastensuojelun sosiaalityöntekijöillä ei ole tarpeeksi aikaa eikä riittäviä edellytyksiä pysähtyä tarkastelemaan asiakkaiden tarpeita, arvioida asiakkaiden sekä viranomaisverkoston näkökulmia tai käyttää omaa arvostelukykyään tehdessään lastensuojelullisia päätöksiä.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena oli kartoittaa lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden moniammatillisen yhteistyön toimivuutta ja löytää kehittämissuhteita yhteistyön kehittämiseksi niin, että se palvelee asiakkaita mahdollisimman hyvin. Pyrin tutkimuksessani kartoittamaan työntekijöiden kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä sekä tarkastelemaan yhteistyötä oppilaita kuntouttavasta näkökulmasta. Työn keskeisiä käsitteitä ovat moniammatillinen yhteistyö, verkostotyö, kuntouttavat erityisluokat, sosioemotionaaliset ongelmat, erityinen tuki ja lastensuojelu. Tutkimukseni ydinkysymys on **miten sosiaalityöntekijät ja kuntouttavien erityisluokkien työntekijät kuvaavat yhteistyötään** ja hain vastausta kysymykseen seuraavien tutkimuskysymysten avulla

Mikä yhteistyössä on ollut hyödyllistä?

Mikä yhteistyössä on ollut haasteellista?

Kuinka yhteistyö tukee kuntouttavilla erityisluokilla opiskelevien lasten kuntoutumista?

Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelun keinoin erään kaupungin kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiltä ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä. Hain tutkimuskysymyksiini vastauksia sisällöllisten teemojen avulla. Teemoja oli neljä ja ne olivat yhteistyön muodot ja määrä, yhteistyön sisältö ja laatu, oppilaat sekä oma työ. Käytin teemoja haastattelutilanteen runkona. Teemojen alle muodostin tarkentavia kysymyksiä, joiden avulla tarkensin sitä millaista tietoa halusin teemojen avulla saada (LIITE 1).

Apua tutkimuskysymysteni asetteluun löysin aikaisemmista tutkimuksista. Jokisen (2012) ja Pärnän (2012) väitöskirjojen sekä Alhasen (2014) tutkimuksen lisäksi tutustuin tuoreisiin opinnäytetöihin, jotka liittyvät lastensuojeluun. Heidi Isopahkala (2013) on tarkastellut lastensuojelun ja päivähoiton välistä yhteistyötä ja Sanna Nevalainen (2014) on tutkinut kasvatuskumppanuuden toteutu-

mista lastensuojelussa. Molemmissa opinnäytetöissä tutkimuksen aihetta lähestytään haastateltavien kokemuksista käsin ja opinnäytetöissä on käytetty teemahaastattelua tutkimusmenetelmänä.

Tutkimukseni on olemukseltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiiviselle tutkimukselle ei ole yhtä selkeää määritelmää, mutta voidaan sanoa, että tutkimustyypiltään kvalitatiivinen tutkimus on empiiristä eli kokemusperäistä tutkimusta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 22). Tutkimukseni aineisto koostuu lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden kokemuksista ja näkemyksistä. Valitsin tutkimukseni aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun. Hirsjärven ja Hurmeen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75) mukaan teemahaastattelu korostaa metodologisesti ajateltuna juuri ihmisten tulkin-toja tutkimuksen kohteesta, ihmisten asioille antamia merkityksiä sekä sitä miten nämä merkitykset kehittyvät vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutuksella on suuri arvo tutkimukseni kannalta, koska tutkimukseni lähtökohtana ja keskiönä on moniammatillinen yhteistyö, ja yhteistyö ei ole mahdollista ilman vuorovaikutusta.

Teemahaastattelut toteutettiin ryhmähaastatteluina, joten vuorovaikutus korostui myös haastattelutilanteissa. Ryhmähaastattelujen avulla oli mahdollista saada laajempi aineisto, vaikka kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston laajuudella ei koetakaan olevan niin suurta merkitystä. Kvalitatiivisessa tutkimuksen tarkoituksena ei ole saada yleistettävissä olevia tuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74.) Oman tutkimukseni kannalta se oli kuitenkin oleellista, jotta pystyin saamaan laajemman kuvan oman tutkimukseni kohderyhmän kokemuksista, eikä aineisto perustu vain muutaman työntekijän kokemukseen. Tämän koen vaikuttavan myös siihen, että tällaisessa muodossaan tutkimukseni tuloksista on enemmän hyötyä tutkimukseni työelämän yhteistyökumppanille, koska heidän kannaltaan aineistoa on kerätty laajasti.

5.2 Aineiston kerääminen ja analysointi

Pidimme alkupalaverin opinnäytetyön työelämän yhteistyökumppaneiden kanssa joulukuussa 2013 opinnäytetyöni aiheen sopimiseksi ja työskentelyn aloittamisen suunnittelemiseksi. Palaveriin osallistui kaupungin erityisasiantuntija, erityiskoulun rehtori, kouluikäisten ja opiskelijoiden palvelujen päällikkö sekä kasvun tuen palvelujen johtaja. Palaverissa sovimme, että kaupungin erityisasiantuntija on opinnäytetyöni työelämän yhteyshenkilö.

Esitin opinnäytetyöni ideapaperin opinnäytetyöseminaarissa tammikuussa 2014, jolloin aiheeseeni tuli uusia ideoita ja rajauksia. Työelämän yhteyshenkilö esitteli opinnäytetyöni idean perhesosiaalityön johtoryhmälle myöskin tammikuun aikana, jonka jälkeen aihe edelleen tarkentui ja rajautui lisää. Tässä kohtaa opinnäytetyöni kohderyhmä muotoutui sellaiseksi kuin se lopullisessa työsäni on. Kohderyhmän rajaukseen vaikuttivat suurelta osin työelämän yhteistyökumppanin tarpeet sille, minkälaista tietoa tutkimuksellani on mahdollista tuottaa. Sain ohjausta työni eteenpäin saattamiseksi ammattikorkeakoulusta työtäni ohjaavalta opettajalta ja esittelin opinnäytetyöni suunnitelman opinnäytetyöseminaarissa maaliskuussa 2014. Lopullinen tutkimussuunnitelma hyväksyttiin huhtikuun alussa, jonka jälkeen lähdin hakemaan tutkimukselleni tutkimuslupaa. Hain tutkimuslupaa kaupungin palvelualuejohtajalta ja tutkimuslupa myönnettiin huhtikuun aikana.

Opinnäytetyöni työelämän yhteyshenkilö huolehti haastattelu-aikataulujen sopimisesta ja haastateltavien kutsumisesta haastatteluihin. Tutkimus toteutettiin teemahaastattelun keinoin ryhmähaastatteluina. Tutkimukselle asetetut tavoitteet asetettiin kohderyhmän mukaan, joten tutkimuksessa voidaan puhua kohdennetusta haastattelusta ja täsmäryhmähaastattelusta. Haastattelun etuna on sen joustavuus, koska haastattelutilanteessa haastatteliija voi tarvittaessa toistaa ja selventää kysymyksiä sekä korjata väärinkäsityksiä. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Teemahaastattelun avulla haastattelu vapautuu tutkijan näkökulmasta ja saadaan tutkittavien ääni kuuluviin. Keskeistä ovat kohderyhmän tulkinnat asioista, heidän asioille antamat merkitykset ja merkityksien

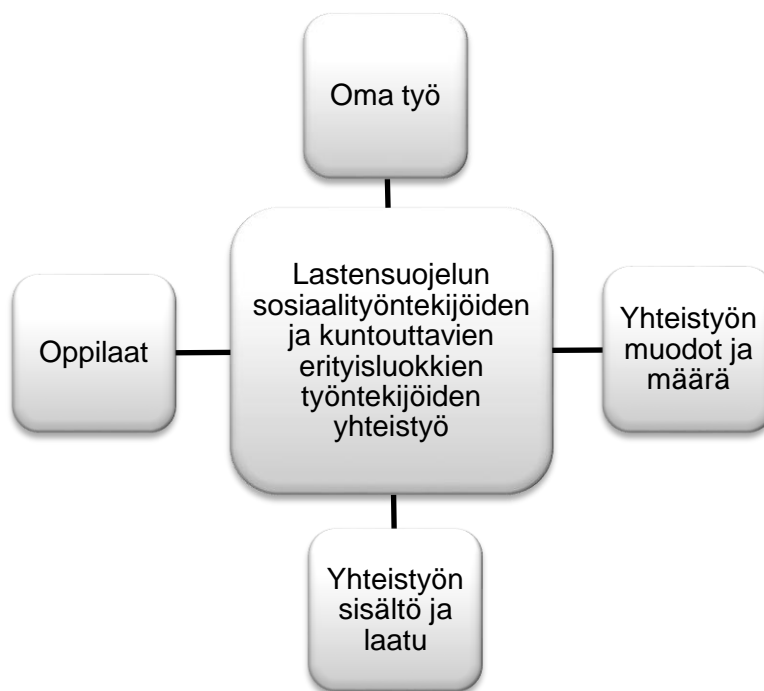
syntyminen vuorovaikutustilanteessa. Ryhmähaastattelun etuna on monipuolisen tiedon tuottaminen tutkittavasta ilmiöstä. Lisäksi sen avulla saadaan nopeasti ja samanaikaisesti tietoa tutkittavasta asiasta usealta haastateltavalta. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 47–48, 61–63; Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Teemahaastatteluryhmiä syntyi kolme. Yhden haastatteluryhmän muodosti lastensuojelun kolme sosiaalityöntekijää ja kaksi muuta haastatteluryhmää koostuivat erään erityiskoulun kolmen kuntouttavan erityisluokan työryhmistä, eli erityisopettajista, psykiatrisista sairaanhoitajista ja koulunkäynnin ohjaajista. Yksi kuntouttavista erityisluokista on kahta muuta kuntouttavaa erityisluokkaa hoidollisempi. Kyseisellä luokalla työskentelee erityisopettaja, kaksi psykiatrista sairaanhoitajaa ja yksi koulunkäynnin ohjaaja. Kahdella muulla kuntouttavalla erityisluokalla työskentelee kussakin luokassa erityisopettaja, kaksi koulunkäynnin ohjaajaa ja luokilla on yhteinen psykiatrinen sairaanhoitaja, joka työskentelee luokissa vuoroviikoin. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden haastatteluryhmät koottiin siten, että molemmissa haastatteluryhmissä oli työntekijöitä kaikilta kuntouttavilta erityisluokilta ja kaikista ammattiryhmistä.

Toteutin ryhmähaastattelut toukokuun 26. päivä. Kaikki haastatteluun kutsutut henkilöt osallistuivat haastatteluihin. Kuntouttavilta erityisluokilta ensimmäiseen haastatteluryhmään osallistui viisi työntekijää ja toiseen haastatteluryhmään kuusi. Ammattiryhmittäin kuntouttavien erityisluokkien työntekijät jakautuivat haastatteluryhmiin niin, että ensimmäisessä haastatteluryhmässä oli yksi erityisopettaja, kaksi psykiatrista sairaanhoitajaa ja kaksi koulunkäynnin ohjaajaa. Toiseen haastatteluryhmään osallistui kaksi erityisopettajaa, yksi psykiatrinen sairaanhoitaja ja kolme koulunkäynnin ohjaajaa.

Kaikki ryhmähaastattelut nauhoitettiin ja lisäksi kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden ryhmähaastattelut videoitiin litteroinnin helpottamiseksi. Ryhmähaastatteluiden, joissa on useita haastateltavia, litterointi pelkkää nauhoitetta käyttäen on haastavaa ja joissain kohdin jopa mahdotonta. Haastattelujen yhteydessä tein muistiinpanoja valmiiksi laatimiini miellekarttapohjiin (KUVIO 1) hahmottaakseni millä laajuudella käsiteltävistä teemoista on puhuttu.

KUVIO 1. Miellekarttapohja haastattelun teemoista

Haastattelujen jälkeen litteroin aineiston. Litteroinnin tarkkuudesta ei ole olemassa yksiselitteistä ohjetta, vaan vaatimus litteroinnin tarkkuudesta riippuu tutkimustehtävästä ja tutkimusotteesta (Hirsjärvi & Hurme 2010, 139). Sosiaalityöntekijöiden haastattelun litteroin sanasta sanaan kokonaisuudessaan, koska heidän haastattelustaan minulla oli käytettävissä vain nauhoite. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden haastattelut litteroin sanasta sanaan aineistolle merkityksellisiltä osin ja osittain litteroin aineistoa vapaammin ja käytin videotallenteen katsomista. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden haastatteluista jätin litteroimatta sanasta sanaan esimerkiksi kommentit liittyen aihealuetta sivuvaan elokuvaan, koska kyseiset kommentit eivät olleet tutkimukseni kannalta merkittäviä.

Aineiston analysoinnissa käytin teemoittelua. Luin litteroitua aineistoa ja luokittelin aineistosta löytyviä asioita tutkimuskysymysten mukaisesti sisällöllisten teemojen avulla. Tässä vaiheessa pystyin käyttämään luokittelun ja teemoittelun apuna haastattelutilanteissa täydentämiäni miellekarttoja. Luokittelun avulla voidaan luoda kehys, jonka varassa aineistoa pystytään yksinkertaistamaan,

tiivistämään ja tulkitsemaan (Hirsjärvi & Hurme 2010, 147). Luokiteltuani aineistoa yhdistin ja tiivistin toisiinsa liittyviä asioita keskenään omiksi kokonaisuuksikseen. Tämän jälkeen raportoin tutkimuksen tulokset kuvaillen aineistoa ja käyttäen kuvailun tukena haastateltavien puhelainauksia, sekä tulkitsemalla aineistoa verraten sitä teoriaan ja omiin pohdintoihini.

5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen kohderyhmä muodostui ammattihenkilöistä ja työ keskittyi selvittämään kohderyhmän kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä. Täsmäryhmähaastatteluissa haastatteluryhmien jäsenet on valittu tarkoin ja he ovat oman alansa asiantuntijoita. Heidän kokemuksillaan, mielipiteillään ja asenteillaan on vaikutusta tutkittavaan asiaan ja näin ollen he voivat saada muutosta aikaan. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 62–63.) Tutkimuksessani haastatteluryhmien toiminnan teemana oli tutkittavan ilmiön, eli moniammatillisen yhteistyön, arviointi ja kuvailu. Kuntouttavien erityisluokkien oppilaiden moniammatillisen tuen tarvetta käsiteltiin tutkimuksessa yleisellä tasolla ja työntekijöiden näkemyksistä käsin.

Tutkimukselle haettiin asianmukaiset tutkimusluvut. Lähetin haastattelun teemat sekä tarkentavat kysymykset etukäteen haastatteluryhmiin yhteyksissä oleville henkilöille välitettäväksi ryhmähaastatteluihin kutsutuille noin viikkoa ennen haastatteluiden toteuttamista. Päätelin viikon olevan riittävän pitkä aika, jotta haastateltavat ehtivät tutustua haastattelun teemoihin, mutta että teemat ovat vielä riittävän tuoreessa muistissa haastattelutilanteessa. Tuomen ja Sarajärjen (2009, 73) mukaan tärkeintä haastattelussa on saada mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta asiasta, joten haastattelun teemoihin ja tarkentaviin kysymyksiin tutustuminen etukäteen on perusteltua. Lisäksi Tuomi ja Sarajärvi korostavat, että on myös eettisesti aiheellista, että haastateltavat tietävät mitä aihetta haastattelussa käsitellään. Valitettavasti viestini ei ollut tavoittanut kuntouttavien erityisluokkien työryhmiä ennen haastatteluaikaa. Tämä loi kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden haastattelutilanteiden alkuun jännitettä, jonka pyrin purkamaan siten, että käytimme hetken haastattelujen alusta aiheen, teemojen ja tarkentavien kysymysten läpikäymiseen ennen varsinaisten haastatte-

lujen aloittamista. Haastatteluiden alussa kerroin, että haastatteluun osallistuneilla on mahdollisuus lukea litteroitu teksti, mutta pyyntöjä tekstin lukemiseen ei tullut.

Ryhmähaastattelutilanteissa haastattelijan tehtävänä on aikaansaada ja helpottaa keskustelua, sekä huolehtia keskustelun kulusta niin, että keskustelu pysyy sovituissa teemoissa, ja että kaikilla haastatteluun osallistuvilla on mahdollisuus tuoda kokemuksensa ja mielipiteensä julki (Hirsjärvi & Hurme 2010, 61). Alkujännitteestä huolimatta kaikki haastattelut lähtivät hyvin liikkeelle ja keskustelu oli luontevaa ja tiedollisesti rikasta. Kaikissa haastattelutilanteissa näkyi haastateltavien ammattitaito, ja että heillä on paljon kokemusta käsiteltävästä aihealueesta.

Hirsjärven ja Hurmeen (2010, 96) mukaan haastattelijan rooliin kuuluu toimia haastattelutilanteissa tehtäväkeskeisesti. Haastattelijan oletetaan osoittavan käyttäytymisellään, että hän on kiinnostunut tutkittavasta ilmiöstä, ja että hän kokee aiheen tärkeäksi. Haastattelijan ei kuitenkaan tule ottaa autoritääristä asemaa, vaan keskustelun pitää pysyä riittävän vapautuneena. Haastattelijan tulee myös osoittaa luottamuksellisuutta. Vaikka itselläni ei ole aikaisempaa kokemusta ryhmähaastatteluista, niin mielestäni suoriuduin haastattelijan roolista hyvin. Pystyin nonverbaalisilla viesteillä tukemaan haastateltavien keskustelua ja osoittamaan ymmärtäväni haastateltavien näkökulmia. Hirsjärvi ja Hurme (2010, 117) kuvaavat tätä motivaation ylläpitämiseksi. Lisäksi pyrin haastatteluissa sanallisesti osoittamaan haastateltaville, että arvostan heidän tapaansa keskustella teemoista. Tätä menetelmää Hirsjärvi ja Hurme nimittävät palkitsemiseksi. Haastattelijan roolissa johdattelin keskustelua eri näkökulmien tarkasteluun ja huolehdin siitä, että keskustelu pysyy tutkittavan ilmiön sisällä.

Haastatteluiden tallentamiseen käytin nauhuria ja nauhoittamisen lisäksi videoin kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden haastattelut. Olin tarkistanut teknisen välineistön toimivuuden etukäteen ja haastattelutilanteessa minulla oli mukani haastattelurunko sekä valmiiksi laatimani miellekarttapohjat (ks. KUVIO 1 s. 25) havaintojen tekemistä varten. Tallenteiden kuuluvuus oli hyvä, joka helpotti aineiston litterointia ja näin ollen lisäsi haastatteluaineiston luotettavuutta.

Aineiston luokittelu oli harkittua ja suunnitelmallista läpi linjan ja luokittelu perustui tutkimuskysymyksiin ja sisällöllisiin teemoihin. Hirsjärvi ja Hurme (2010, 184–185) kuvaavat näiden olevan asioita, jotka lisäävät tutkimuksen luotettavuutta.

Alkuperäisenä tarkoituksena oli sisällyttää lastensuojelun sosiaalityöntekijät kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden kanssa samoihin haastatteluryhmiin moniammatillisten näkemysten korostamiseksi jo haastatteluvaiheessa, mutta se ei ollut mahdollista aikataulullisista syistä. Haastatteluiden toteuttamisen jälkeen kuitenkin pohdin, että haastatteluryhmien jakautuminen niin, että kuntouttavien erityisluokkien työntekijät ja lastensuojelun sosiaalityöntekijät haastateltiin erikseen, saattoi lisätä avoimuutta puhua myös yhteistyön haasteista. Haastattelutilanteissa yhteistyötä ehkäisevistä asioista puhuttaessa haastateltavista oli havaittavissa tunnereaktioita, kuten turhautuneisuutta. Alkuperäisen suunnitelman mukaisissa heterogeenisissä haastatteluryhmissä tunnepohjaista tietoa olisi voitu pidättää ja samalla tutkimuksen kannalta tärkeää aineistoa olisi voinut jäädä saamatta.

Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden haastatteluissa tuli esille, että kahdella kuntouttavien erityisluokkien työryhmällä oli tutkimuksen toteutuksen ajankohtaan nähden suhteellisen tuoreita negatiivisia kokemuksia yhteistyöstä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa. Työntekijät toivat itse esille, että heidän huonot kokemuksensa voivat vääristää keskustelua. Samalla haastateltavat kuitenkin osoittivat ammatillisuutta asian huomioidessa ja pohdinnassa. On myös muistettava, että empiirinen tutkimus on aina sidoksissa aikaan. Kokemuksia tutkittaessa ei myöskään ole olemassa ”oikeaa” tai ”väärää” kokemusta suhteessa totuuteen (Tuomi & Sarajärvi 2009 136–137). Aineistoon vaikuttavat tekijät on kuitenkin tiedostettava ja tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi tuotava julki.

Haastattelutilanteissa kaikilla haastateltavilla oli mahdollisuus osallistua keskusteluun. Haastatteluissa puheenvuorot jakautuivat tasaisimmin lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden haastattelussa. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden haastatteluissa tuli esille, että luokkien työntekijöiden ammattialojen välillä on eroa siinä kuinka paljon yhteistyötä he lastensuojelun sosiaalityöntekijän

kanssa tekevät. Päävastuu yhteistyöstä oli luokkien psykiatrisilla sairaanhoitajilla ja koulunkäynnin ohjaajat tekijät yhteistyötä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa vähiten. Yleisesti ottaen voisin sanoa, että se, kuinka paljon haastateltavilla oli kokemusta yhteistyöstä joko työtehtäviensä tai työuransa pituuden vuoksi, vaikutti vastausaktiivisuuteen. Ryhmähaastatteluissa myös ryhmän dynamiikka ja haastateltavien ryhmässä ottamat roolit ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat keskustelun kulkuun. Yksi kuntouttavien erityisluokkien työntekijä ei osallistunut haastattelutilanteessa keskusteluun puhumalla ollenkaan, mutta hänen ilmeistään ja eleistään oli tulkittavissa, että hän oli työryhmänsä kanssa keskustelun teemoista samaa mieltä.

Tutkimuksen aineisto litteroitiin, säilytettiin ja hävitettiin asianmukaisesti ja luottamuksellisesti. Samoin aineiston käsittely ja analysointi tapahtui luottamuksellisesti. Opinnäytetyössäni olen dokumentoinut analysoinnin vaiheet ja selittänyt miten kyseisiin tuloksiin on päästy. Esitän työni tulokset yleisesti ja laajassa asiayhteydessä eikä työskentelyn vaiheissa tule esille keitä yksittäisiä henkilöitä tutkimuksen kohderyhmään on kuulunut. Tutkimuksen eettisyyden vuoksi empiirisen tutkimuksen analyysissä haastateltavien tunnistettavuus yksilöinä tulee häivyttää (Tuomi & Sarajärvi 2009, 21–22). Tästä syystä opinnäytetyössäni ei myöskään mainita yhteistyötahoa. Kuntouttavia erityisluokkia on määrällisesti vähän, joten yhteistyötahon kertominen paljastaisi keitä opinnäytetyöni kohderyhmään on kuulunut. Kohderyhmän kertominen ei myöskään tuo työlle lisäarvoa, jonka vuoksi sen kertominen ei ole merkityksellistä.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Aineiston analysoinnissa luokittelin aineistoa tutkimuskysymysten mukaisesti kolmeen luokkaan. Ensimmäiseksi etsin aineistosta asioita, jotka kertovat yhteistyön hyödyistä ja siitä, mitä onnistuneella yhteistyöllä on saavutettu. Toiseksi keskityin etsimään aineistosta asioita, jotka kuvasivat yhteistyön haasteita. Nämä haasteet hankaloittavat ja estävät yhteistyötä. Kolmanneksi etsin aineistosta asioita, jotka kertovat, mitkä asiat yhteistyössä tukevat kuntouttavilla erityisluokilla opiskelevien lasten kuntoutumista. Joiltain osin yhteistyön hyödyt ja lasten kuntoutumista tukevat asiat ovat hyvin lähellä toisiaan. Halusin kuitenkin korostaa tutkimuksessani kuntouttavaa näkökulmaa, jonka vuoksi olen erotellut kuntoutumista tukevat asiat omaksi luokakseen. Taulukossa 1 olen tiivistänyt aineistosta nousseita asioita luokkien alle.

TAULUKKO 1. Aineiston luokittelu

Yhteistyön hyödyt	Yhteistyön haasteet	Lasten kuntoutumista tukevat tekijät
<ul style="list-style-type: none"> - Kokonaisvaltainen näkemys - Lapsen edun toteutuminen - Lapsi tulee kuulluksi ja saa apua - Nivelvaiheiden tukeminen - Huoltajan saaminen mukaan yhteistyöhön - Perheiden tukeminen - Työntekijöiden osaamisen ja jaksamisen tukeminen - Työn läpinäkyvyys 	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteistyötä liian vähän - Tiedonkulunpuute - Yhteistyötahoja kuunneltu liian vähän - Lasta tavattu vain vähän - Vaihtuvat työntekijät - Yhteistyötahojen vastuut epäselviä 	<ul style="list-style-type: none"> - Koko perheen tukeminen ja kuntoutuminen - Lasten vapaa-ajan tukeminen - Taloudellinen tuki - Perusturvallisuuden tunteen kasvu - Koulunkäyntitaitojen ja sosiaalisten taitojen kehittyminen -Yhteistyöverkostot - Lyhyet väliintulot

Aineistosta löytyi lisäksi kehittämistarpeita sekä kehittämisehdotuksia yhteistyölle liittyen yhteistyön haasteisiin. Näitä kehittämisehdotuksia käsittelemme lähemmin omassa luvussaan.

Tutkimustulosten tarkasteluluvuissa käytän puhelainauksissa sosiaalityöntekijöiden kommentteista merkintää S ja kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden kommentteista merkintää K. Aineistoa analysoidessani tulini siihen tulokseen, että minun ei ole tarpeellista eritellä puhelainauksissa kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden ammattialoja, koska yksittäisten työryhmien kokemukset yhteistyöstä sosiaalityöntekijöiden kanssa olivat yhteneviä ammattialoista riippumatta.

6.1 Yhteistyön hyödyt

Aineiston mukaan yhteistyön koettiin olevan pääasiallisesti hyvää, vaikka muitakin näkemyksiä esiintyi. Toimivan yhteistyön yhtenä tärkeimpänä hyötynä koettiin **kokonaisvaltaisen näkemyksen** syntyminen lapsen ja perheen tilanteesta. Kuntouttavien erityisluokkien oppilaiden kanssa työskentelevät työntekijät tekevät yhteistyötä usean eri yhteistyötahon kanssa, koska oppilaat ovat usein monen eri tuen piirissä. Työntekijät toivat esille, että tästä syystä on erityisen tärkeää, että ammattilaisilla on sama näkemys lapsen parhaasta, hyvästä ja tulevasta.

Ku on työryhmän yhteinen näky, ja ja sitte sosiaalityöntekijän vielä, et miusta se, et sitä vuoropuhelua on ja sitä pietään yllä, ettei sitä unohdeta sillai, paineta villasella asioita. Et sehän on kauheen tärkeätä, et pystyy niitä päätöksiä tekemään, et siinä on monen ihmisen, monen ihmisen näkyä ja näkemystä sitte, vuoropuhelua. K

No sillohan mietitään, jos se yhteistyö toimii hyvin, niin mehän mietitään kokonaisvaltasesti lapsen elämää ja hyvinvointia. Sehän pitäis olla kaiken a ja o näissä tilanteissa. K

...se kokonaistilanne, et et niin kun ehkä just sitä, et niin ku nähdään se lapsi siellä niitten ongelmien takana myös. S

Erityisesti yhteistyön laadun koettiin vaikuttavan kokonaisvaltaisen näkemyksen syntymiseen. Yhteistyön laatua lisäävinä tekijöinä pidettiin toimivia työmenetelmiä kuten sitä, että kuntouttavalla erityisluokalla on yksi tietty yhteyshenkilö, joka huolehtii lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Hoidollisemmalla kuntouttavalla erityisluokalla yhteyshenkilöksi on nimetty luokan psykiatrinen sairaanhoitaja. Psykiatrisilla sairaanhoitajilla on jo valmiiksi työnkuvansa puolesta yhteys perhetyöhön ja sosiaalipuoleen, jonka koettiin toimivan helpottavana tekijä yhteistyölle. Yhden yhteyshenkilön käytön koettiin myös helpottavan yhteisen näkemyksen syntymistä.

...tavallaan kun siellä on esimerkiksi mulla nyt selkeesti psykiatrinen sairaanhoitaja joka on niinku yhteishenkilö koko aika, et tavallaan yhden henkilön kautta kulkee ni se helpottaa kyllä. S

...teillä on (psykiatrisilla)sairaanhoitajilla niin kun pääsy nopeisiin väyliin, et ehkä sitten ollaan niin siellä jo, että ne on niin akuutteja asioita ja sen takia sit niin ku sosiaalitoimikin on siinä niin ku varsin napakasti mukana... K

Sen lisäksi, että kuntouttavilla erityisluokilla on yksi yhteyshenkilö, niin myös sosiaalityöntekijän pysyvyyden ja tuttuuden koettiin edistävän yhteistyötä ja kokonaisvaltaisen näkemyksen syntymistä. Hoidollisemman kuntouttavan erityisluokan oppilailla on sattumalta ollut lähes kaikilla sama sosiaalityöntekijä, jonka on koettu helpottavan yhteistyötä.

Jotenkin meillä on sit sattunu, et meillä on sama sossu kaikilla lapsilla. Ja hän on ollu ihan älyttömän hyvä. Me saadaan puhelimitse kiinni, jos ei heti niin hän soittaa takasin, sähköpostilla saa kiinni, on käyny niin tapaamassa lapsia ja sitten näissä just siirtopalaverissa... K

Et kyllä siinä on niin ku tyypilläkin merkitystä, siis että kui on sitte niin ku ottavainen. ... Hyvä kun on ollu se yks ihminen (sosiaalityöntekijä), joka tuntee ja tietää... K

Kokonaisvaltaisen näkemyksen syntymisessä pidettiin tärkeänä sitä, että lapsesta jaetaan tietoa ja tuodaan positiivisia asioita esiin lähityöntekijöiden toimesta. Tiedon jakamisen avulla lisättiin ymmärrystä lapsesta ja hänen tilantees-

taan. Hyvänä tiedonjakamisen väylänä pidettiin erilaisia palavereita, joissa lapsen ja perheen asioissa kokoontuu moniammatillinen verkosto.

...kun he (kuntouttavien erityisluokkien työntekijät) arvio kuitenkin sitä lapsen psyykkistä vointii, niin tavallaan on ollu myös kauheen ihana myös palavereissa kuulla sitä, miten se vointi on kohentunu. Et he pystyy myös sanottaa sitä sitte palaverissa, et millä lailla se näkyy se, et ollaan menty eteenpäin ja missä asioissa ollaan menty eteenpäin. S

No sinällään se verkostoyhteistyö niin ku keskustelu oli oikein hyvä, et siinä niin ku oli tämmönen positiivinen näkökulma ja tuli sanottuu niin ku semmosia tulevaisuuden toiveita ja haaveita. K

...itelle ehkä hedelmällisimpiä on ollu noi yhteistyöpalaverit, niin ku sillai esimerkiksi siellä (lapsen psykiatrisesta hoitokontaktista vastaavassa) sairaalassa ... niin ni tulee ne kaikkien näkemykset ja myös ne erilaiset näkemykset. S

Yhteistyössä on käytetty monenlaisia yhteistyön tapoja edistämään kokonaisvaltaisen näkemyksen syntymistä. Yhteistyötä on tapahtunut muun muassa puheluiden, erilaisten tapaamisten ja palaverien muodossa. Lisäksi yhteistyötä on ollut lisäämässä lastensuojelun projekti, jolla on pyritty lisäämään ennaltaehkäisevää työtettä ja varhaista puuttumista.

Projekti ollut hyvä, koska siinä yhteistyötä on ollut monella tavalla. Palavereissa ja lasten kanssa erilaista toimintaa. ... Me ollaan tehty kyllä kaikella tapaa. Et ne (lastensuojelun perhetyöntekijät) on ollu tunneilla ja pelanneet meidän kanssa sählyä ja siinä oppineet tuntee nuo pojat, ja ja sitten kaikissa mahdollisissa palavereissa, HOJKSeissa ja sitten on ollu ihan niitä niitten omia niitä palaute... heidän järjestämiään palautejuttuja... K

Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden välisen moniammatillisen yhteistyön koettiin edistävän **lapsen edun toteutumista**. Haastateltavat toivat esille, että kaiken työskentelyn lähtökohtana tulee olla lapsen etu, joka mahdollistuu avoimella ja asiakaslähtöisellä yhteistyöllä. Hyvin toimivassa yhteistyössä nämä elementit toteutuvat ja työntekijät työskentelevät yhteisen näkemyksen mukaisesti ja samansuuntaisesti.

Yhteistyö on kyllä ollut hyvin avointa ja ja toista kuuntelevaa ja, ja ja... ollu sillai helppo puhua ja olla sillai yhteisymmärryksessä ajatellen tämän lapsen etua ja parasta. K

Lapsen edun mukaisesti toimiva yhteistyö mahdollistaa myös muun muassa neuvottelujen ja kuulemisten pitämisen lapselle neutraalissa ja turvallisessa ympäristössä. Sekä lastensuojelun sosiaalityöntekijät että kuntouttavien erityisluokkien työntekijät puhuivat haastatteluissa, että lapselle voi olla helpottava asia, jos sosiaalityöntekijä tapaa lasta koulussa. Kun tapaaminen tapahtuu suunnitelmallisesti ja yhteistyössä, kuntouttavien erityisluokkien työntekijät pystyvät tukemaan lasta ja valmistelemaan häntä tapaamista varten.

Ja sit ne vanhemmat oli vielä musta hyvin puhunu sen (kuntouttavan erityisluokan) henkilökunnan kanssa siitä, miten sitä sanotaan ja miten me kaikki aikuiset yhtä samalla tavalla kerrotaan ja ja sit tota siin oli vielä semmonen tilanne, että mä hoidin sovituksi, vanhempien kanssa oli sovittu niin, et mä menen sinne (erityiskoululle) missä on se tuttu työntekijä, psyksairaanhoidaja... S

...sossu tulee tapaamaan oppilasta meille koululle. Et niin kun hän vois tietysti mennä sinne kotiinkin, mutta niin kun tossa just sanoin niin oli hyvä, että hän otti sen, että hän tulee meille tapaamaan sitä. Neutraali ympäristö ja semmonen missä tiedetään, et laps on paikallaan... K

Lastensuojelun sosiaalityöntekijät puhuivat, että lapsen edun toteutumista on myös se, että lapsella on mahdollisuus osallistua häntä koskeviin palavereihin oman jaksamisensa mukaisesti. Kun palaveri pidetään tutussa ympäristössä ja paikalla on lapselle tuttuja aikuisia, niin lapsen on mahdollista poistua palaverista jonkun tutun aikuisen kanssa, vaikka muut asianosaiset jäisivät vielä jatkaamaan keskustelua.

Ja must nois on aika hyvin, et lapsi saattaa olla osan aikaa läsnä niissä palavereissa, miten jaksaa. S

Lapsen edun toteutumisen rinnalla hyvän yhteistyön koettiin vaikuttavan siihen, että **lapsi tulee kuulluksi ja saa tarvitsemaansa apua**. Erityisesti kuntouttavien erityisluokkien työntekijät korostivat lapsen kuulluksi tulemisen tärkeyttä. Työntekijät kuvasivat, että yhteistyön avulla on saatu esimerkiksi riittävä van-

hemmat yhteisen pöydän ääreen ja kuulemaan ammattilaisten näkemysten lisäksi myös lapsen mielipide.

Kaikellahan on se tavote, että lapsen ääni tulee kuuluvaksi ja lapsen paras toteutuu. K

Se (yhteistyö) monesti mahdollistaa myös tämän lapsen äänen esiintulon. K

...heillä (kuntouttavien erityisluokkien työntekijöillä) oli kyl aika paljon tietoo, mut must tuntuu, et he oli tyytyväisiä siihen, et se lapsi tuli kuulluksi. S

Aineiston mukaan lastensuojelun sosiaalityöntekijät kokevat kuntouttavat erityisluokat erittäin hyvänä tukitoimenpiteenä. Sosiaalityöntekijät toivat esille, että lastensuojelulla on tarjota vain vähän sellaista avohuollon tukea, jota kuntouttavat erityisluokat tarjoavat. Sosiaalityöntekijät voivat puoltaa lapselle paikkaa kuntouttavalta erityisluokalta, mutta päätös luokalle ottamisesta tapahtuu perusopetusjohtajan toimesta.

Kyllä mä oon aina helpottunut, ku jonkun lapsen kohalla niin kun on sitä selviytymisongelmaa ja sit ku se paikka (kuntouttavasta erityisluokasta) järjestyy. Niin ku tietää, et siel on enemmän (tukea)... Meil on niin vähän lastensuojelulla tämmösiä avohuoltokeinoja... S

...me voidaan esimerkiks puoltaa, että meiän mielest lapsi olis "kuntouttavan erityisluokan oppilas"... S

Aineistosta selvisi, että kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden yhteistyön avulla on mahdollistettu se, että oppilaita on pystynyt siirtymään yleisopetuksen piiriin. Lisäksi jokaisessa haastattelussa ilmeni, että yhteistyöllä on pystytty estämään lasten sijoituksia. Toisaalta taas yhteistyö on mahdollistanut lasten sijoituksia hyvässä yhteistyössä lasten edun mukaisesti.

No onhan sillä nyt, jos ajatellaan ny viime vuonna, ni kyl me saatiin yks jo ainakii ihan tonne yleispetukseen mun mielestä yhteistyön tuloksena. K

Mun mielestä me on voitu estää sijoituksia. S

Tää lapsi pääsi sitte tuota rauhallisemmille vesille, et mahollistuu sitte tää psyykerakenteiden vahvistumine sitä kautta. K

Lasten auttamisessa pidettiin tärkeänä yhteistyössä tapahtuvaa suunnitelmallisuutta ja seurantaa. Pitkäaikaisen suunnitelman ja seurannan lisäksi kuntouttavien erityisluokkien työryhmä ja lastensuojelun sosiaalityöntekijä voivat luoda yksityiskohtaisen suunnitelman siitä, kuinka toimitaan ja missä kohtaa lastensuojelu ottaa suuremman roolin toimijana, esimerkiksi tilanteissa, joissa lapsella on toistuvasti aggressiivista käyttäytymistä. Yhteistyön koettiin auttavan myös muun muassa lääkinnällisissä asioissa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä voi tarvittaessa myöntää maksusitoumuksen lääkinnän kustantamiseen ja kuntouttavien erityisluokkien työryhmä pystyy päivittäisessä kanssakäymisessä lapsen kanssa seuraamaan lääkityksen vaikutusta.

Et jos on esimerkiksi väkivaltatilanteita on on koululla usein sattunu, ni niissä on jo sitte ihan tehty suunnitelma et miten toimitaan... S

Kouluhan monesti seuraa kun on näissä hoitokontakteissa mukana, niin koulussa seurataan esimerkiksi lääkityksen vaikutusta. Kun lapselle aletaan lääkekokeiluja niin niin vanhemmat seuraa kotona ja koulu seuraa miten auttaa ja auttaako... S

Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden yhteistyön on koettu auttavan oppilaita oppilaiden siirtyessä kuntouttavalle erityisluokalle sekä oppilaiden siirtyessä takaisin yleisopetukseen. Näitä muutoksia oppilaiden koulu-uralla kutsutaan nivelvaiheiksi. Näin ollen toimivasta yhteistyöstä on koettu olevan hyötyä **nivelvaiheiden tukemisessa**. Nivelvaiheisiin liittyvien siirtopalavereiden on koettu olevan hyviä ja informatiivisia sekä yhteistyötä tukevia. Nivelvaiheiden tukeminen on näkynyt suoraan myös lapsille tarjottavina tukitoimenpiteinä. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät toivat esille, että lastensuojelun kautta lapselle voidaan myöntää tukihenkilö, joka pystyy tukemaan lasta kouluajan ulkopuolella, kuten kesäloman aikana, ja auttamaan siirtymävaiheissa.

Mutta viel mä palaan näihin siirtopalavereihin, eli silloin kun lapsi on tullu meille ja jos siin on tarvittu sossui, niin niissä he on ollu, koska se on semmonen selkee niin ku muutos siinä lapsen elämässä. K

Siellä (sosiaalityöntekijän toimesta) on sitten taas tukihenkilöitä järjestetty, jotka yrittäis nimenomaan olla, olla siinä lasten kanssa sitten, tai näiden nuorten kanssa, ni tän kesän ja sitten tavallaan siinä sitten saattamassa sinne yläasteelle. K

Lastensuojelun sosiaalityöntekijät korostivat, että kuntouttavien erityisluokkien työntekijöillä on erittäin paljon tietoa ja ymmärrystä oppilaiden tilanteista ja problematiikasta. Sosiaalityöntekijöiden mukaan kuntouttavien erityisluokkien työntekijät pystyvät tukemaan oppilaiden opiskelua ja uudelle luokalle asettumista jakamalla tietoa oppilaasta oppilaan uuden luokan työntekijöille. Samalla he pystyvät tukemaan ja auttamaan uuden luokan työntekijöitä kertomalla toimivista työmenetelmistä. Sosiaalityöntekijät pitivät tärkeänä, että kuntouttavien erityisluokkien työntekijät jakavat tietoa myös siitä, missä asioissa lapsi on edistynyt, oppilaan siirtyessä takaisin kotikouluunsa. Näin ollen kotikoulun henkilökunnan käsitys oppilaasta itsestään voi muuttua positiivisempaan suuntaan, joka on tärkeää oppilaan leimaamisen välttämiseksi.

Erityisopettaja, seki teki lausunnon siitä (oppilaasta), ihan paperille pani miten toimia ja ja kun mä luin sen mä niinku tajusin, että mahdollava... S

Et tavallaan ne (kuntouttavien erityisluokkien työntekijät) pystyy auttaa sitte sitte niin kun muitakin opettajia tossa ku kotikouluun siirtään takasin, ku ne on työskennelly tiiviisti sen lapsen kans. S

Et tavallaan se vaihe on kauheen tärkeä myös, jotenkin se nivelvaihe, et miten saadaan se, että tää (oppilas) on hei nyt menny eteenpäin ja nyt kaveri on tämmönen, että et se pystyykin toimimaan ja että sil on niitä välineitä, tai se pystyykin puhumaan, sanottaan niit asioita. S

Oppilaan siirtyessä kuntouttavalle erityisluokalle, vanhempien suunnalta saattaa tulla vastustusta koulua kohtaan. Haastatteluiden mukaan vanhemmat saattavat nähdä, että luokkamuoto, jossa kaikilla lapsilla on erityistarpeita, voi vaikuttaa omaan lapseen negatiivisesti. Lisäksi kuntouttavien erityisluokkien työmuoto vaatii vanhemmilta paljon yhteistyötä, johon heidän tulee sitoutua lapsen siirtyessä luokalle. Kaikki vanhemmat eivät kuitenkaan ole välttämättä ymmärtäneet kuinka suurta sitoutumista se heiltä vaatii. Näissä tilanteissa sosiaalityöntekijän

rooli saada **vanhemmat mukaan yhteistyöhön** koulun kanssa, on tärkeässä asemassa.

...mun rooli oli melkein pä puolustaa niitä opettajia, niin ku sanoo hyvin tiukkaan, että tää on maksimaalinen tukimuoto, et täst kannattaa olla iloinen ja hyödyntää tää. Ja tää ei toimi ellet sä nyt äitinä lähde nyt tekee tosi... Et sun pitää antaa sadan prosentin tuki näille opettajille... S

Sen sossun mukana olo on auttanut sitä, että huoltaja on niin kun vähän niin ku selkä seinää vasten, että nyt on niin kun ajateltava asiaa toisella tavalla ja suhtauduttava toisella tavalla niin ku vaikka kouluun tai ja siihen niin kun viestitykseen mitä tulee, että... Et siin on semmonen niin kun lisää tukea siihen, että kohta tässä on edessä jotain todella ikävää ellei nyt niin ku sielläkin, eli kotona, tapahdu asenteenmuutoksia vaikka tai muuta... K

Aineiston mukaan tilanteiden eläessä vanhempien ja ammattilaisten yhteistyötä tukevana tahona on välillä enemmän koulu ja välillä sosiaalityö. Sosiaalityöntekijöillä ja kuntouttavien erityisluokkien työntekijöillä on hyvin sujuvassa yhteistyössä paljon jaettua tietoa, jolloin eri tahot pystyvät tukemaan lasten vanhempien sanoittamalla asioita ja rohkaisemalla heitä yhteistyöhön ja ottamaan tarjottuja palveluita vastaan. Moniammatillinen yhteistyö mahdollistaa lasten vanhempien pitämisen ajan tasalla lasten asioista ja sen, että vanhemmille saadaan jaettua tietoa lasten edun mukaisista toimenpiteistä.

Sitten joitakin on näitä joissa koulun ja vanhempien yhteistyö ei oikein taho pelata, niin on siinä sitten ollut vähän välissä. ... Välillä on suhteet tänne (sosiaalityöhön) poikki ja välillä opettajiin poikki, että se on hyvin kyllä jokaisen lapsen kohdalla erilaista. S

...me ollaan oltu jonkin näköisissä tapaamisissa. ... niin sosiaalityöntekijöillä on kyllä kyllä tota noin niin erittäin hyviä kykyjä täällä ni ollu tuoda sitä nimenomaan sitä lasten hyvää ja näin, että he pystyvät kyllä aika hyvin vanhemmille osottamaan, että et niin ku miksi mitäkin mitäkin niin ku tehtäis et tää on niin ku lapsen etu. ... Joskus on vanhempia jouduttu suostuttelemaan erilaisiin asioihin... K

...koulu pystyy sitten sillä tavalla tukemaan sitä lastensuojelun työtä, et he pystyy sit myös vanhemmille niin kun avaamaan asioita tai tai tukemaan niin ku vähän tämmöseen suuntaan, että nyt on hyvä ottaa palveluita vastaan ja tää on hyvää yhteistyötä... S

Yhteistyön hyötynä koettiin paremmat mahdollisuudet **perheiden tukemiseen**. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät toivat esille sitä, että heidän pääasiallisena tehtävänä on lapsen tukeminen ja opettaminen, ja lastensuojelun sosiaalityöntekijät vastaavat enemmän perheen kokonaistilanteesta. Sosiaalityöntekijät kuitenkin kertoivat lasten vanhempien saavan paljon tukea myös kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiltä.

Muutamia ihan ihan nousee selkeesti, ni niin hyvä suhde sosiaalityöntekijällä ja sitten taas perheen esimerkiks äidillä muutoutunu, että et sitä äidin jaksamista on on tää lastensuojelun sosiaalityöntekijän niin ku tuki, ihan siis tämmönen keskustelu ja tapaamiset, ni ihan taatusti kyllä kanssa edesauttanu. K

...vanhemmat kokee saavansa sieltä (kuntouttavalta erityisluokalta) myös aika paljon tukea. Ku siihen, et he ei oo yksin ja muutkin ehkä näkevät niitä asioita ja näin. S

Yhteistyön koettiin mahdollistavan perheelle laaja tukiverkosto. Yhteisneuvotte-
luita, joihin myös lapsen vanhemmat osallistuvat, pidettiin tärkeinä. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät toivat ilmi, että kuntouttavien erityisluokkien työntekijät pystyvät hyvin arvioimaan lasten vointia työskennellessään lasten kanssa päivittäin, ja näin ollen havainnoimaan mahdollisia huolenaiheita ja tuen tarvetta. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä voi tarvittaessa järjestää perheelle esimerkiksi tukevaa perhetyötä kohentamaan koko perheen tilannetta.

...selkeesti koulussa aina näky, et että on jotakin kotona huolta. Lapsi oireilee niin niin on aika tiiviisti oon ollu sitten siinä välissä. Et et kun kodin asioihin ei koulussa sillä lailla pystytä niin paljon, niin niin mä oon ollu sitte siinä. S

Toimivalla yhteistyöllä on ollut tärkeä merkitys **työntekijöiden osaamisen ja jaksamisen tukemisessa**. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät kokivat yhteistyön ongelmien kuormittavan heidän omaa työtään, mutta yhteistyön toimituksessa yhteistyö luo uskoa heidän omaan työhönsä ja keventää huolta lasten tilanteista. Sosiaalityöntekijät kokivat hyvän yhteistyön keventävän heidän omaa rooliaan toimijoina. Sosiaalityöntekijät kokivat, että kun yhteistyö ja palvelut toimivat hyvin, he voivat seurata lasten tilannetta enemmän taka-alalta ja olla valmiudessa puuttumaan asioihin, jos tilanne sitä vaatii. He eivät kokeneet yhteis-

työssä kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden kanssa olevan lainkaan kuormittavia tekijöitä.

Kylhän se on meille, ku meil on isot työmäärät niin niin, mut mä oon ainakin kokenut ihan helpottavana, ku mä tiän et se lapsi on siellä luokassa missä sitä tukee on paljon, ja sit jos siellä alkaa mennä kovin huonosti se tieto tulee sitte... S

...mä taas aattelen, et se on taas sitten sitä, et ollaan taustalla ja kuulostellaan ja niin ku, että, et tavallaan jos se näyttää et se lähtee huonompaan suuntaan, niin sitte ollaan valmiudessa ikään kuin siten siinä kohtaa taas tarttumaan asiaan. S

Toimivan yhteistyön nähtiin olevan paitsi tiedon mutta myös neuvojen jakamista yli organisaatorajojen. Moniammatillisen yhteistyön etuna pidettiin sitä, että sekä kuntouttavien erityisluokkien työntekijät että lastensuojelun sosiaalityöntekijät pystyivät käyttämään toistensa asiantuntemusta hyödyksi oman työskentelynsä tukena.

No välillä ehkä on ollu sillai, et mitä me enää tän kans tehään, ja sitten on soittanu sinne sossulle, niin sitten just esimerkiks se tarjoo, et no nyt kuulostaa siltä, et tehkää lastensuojeluilmoitus, että hän jatkaa siitä, tai tai no et hänpä ottaa puheeks tän vanhempien kanssa. K

...ehkä semmosia niinku tukisoittoja, miten kannattaa toimia... S

Meillä on tullu hirveen hyvät välit. Ja helposti ollaan konsultoituki sitten sillei että ja on niin ku boostattu toisia puolin ja toisin. Että ku on ollu sitte hyvin haastavia sitte vanhemmat esimerkiksi, ja muut semmosia, tullu sellasta kuvioo, sijotusta ja muuta... K

Yhteistyön koettiin helpottavan omaa työtä silloin, kun huolta saadaan jaettava puolin ja toisin. Yhteistyön koettiin parhaimmillaan myös tukevan ja luovan uskoa omaan työhön. Erityisesti hoidollisen kuntouttavan erityisluokan työntekijät kertoivat saaneensa positiivista palautetta omasta työstään lastensuojelun sosiaalityöntekijältä, joka on auttanut heitä näkemään oman työnsä merkityksellisyyttä. Yhteistyön kautta myös luottamuksen yhteistyökumppanin tekemää työtä kohtaan on koettu lisääntyneen.

Kylhän sit tietysti semmonen tietynlainen vastuullinenkin, että et just se, että ku rupee huoli kasvaa iha ihan niin ku tosi isoks täällä näin, että että sen saa saa tuota noin niin myös sit jaettu jonkun lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa, että kertoo... Pistetään sitä tietoa eteenpäin. K

Se (yhteistyö) keventää niin ku omaa huolta, että ku en mä niille asioille kuitenkaan mitään voi tehdä, et mä tiedän, et joku muukin tekee sen eteen, että se ei oo sitä, että siirtää ne niin ku pois vaan se on sitä saman asian kanssa työskentelemistä, ja sitten tietää, että toinen tekee myös. K

Ja sitten vähän sen jakamista, tai niin kun, uskoa itelle lisää, että mä teen ihan oikein tai toimin tässä näin oikein. Vahvistusta sieltä. K

Yhteistyö on tukenut omaa työtä myös käytännön tasolla. Yksi sosiaalityöntekijä kertoi saaneensa kuntouttavalta erityisluokalta työparin kotikäynnille. Työntekijät kuvasivat, että yhteistyö vanhempien kanssa on toisinaan helpompaa kuntouttavien erityisluokkien henkilökunnan puolelta ja toisinaan lastensuojelun sosiaalityöntekijän puolelta. Tällöin voimavarojen yhdistäminen helpottaa työntekijöiden työskentelyä ja samalla asiakas pystytään ottamaan paremmin huomioon.

Mä oon saanu sieltä mukaan kavereita kotikäynnille, kun on ollu hankala isä tai äiti... S

Yhteistyön koettiin auttavan sosiaalityöntekijän työtä myös niin, että sosiaalityöntekijä oppii huomioimaan kuntouttavien erityisluokkien oppilaiden erityistarpeet. Lisäksi kuntouttavien erityisluokkien tarkoituksen, luokalle pääsyn edellytysten ja työmuotojen tuntemuksen koettiin auttavan sosiaalityöntekijöitä ymmärtämään lasten tilanteita syvällisemmin.

Et mul on ainakin lisääntyny sellanen ymmärrys myös lasten tämmösistä psyykkisistä häiriöistä, koska se ei oo ominta osaamisaluetta. Niin must, ainakin ite koen, et on tullu semmosta erilaista tietämystä kun on seurannu niitä lasten tilanteita. S

...kun niit on yhdessä puitu niin koen, et se on vahvistanu itseään niin ku työntekijänä. Ja väittäisin, et kyl he (kuntouttavien erityisluokkien työntekijät) on saanu myös niin ku tukea, et se tuki on ollu molemminpuolista. S

Hyvän yhteistyön koettiin edistävän **työn läpinäkyvyyttä**. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät toivat haastattelussa paljon esille sitä, että kuntouttavien erityisluokkien työntekijöillä on sellaista ammattitaitoa ymmärtää lasten sosioemotionaalisia ongelmia, että asioista puhuminen on helpompaa kuin yleisopetuksen henkilökunnan kanssa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät kertoivat, että kuntouttavien erityisluokkien työntekijät ovat myös tuoneet erilaisissa palaverissa avoimesti esille luokan tilannetta, joka on osaltaan lisännyt työn läpinäkyvyyttä. Aineiston mukaan yhteistyötä käydään asiatasolla, ei tunnetasolla, ja yhteistyön on oltava avointa myös lasten vanhempien näkökulmasta. Kaikissa haastateluissa haastateltavat kävivät keskustelua siitä, että ammattilaisten välinen luottamuksellinen suhde edistää työn läpinäkyvyyttä.

...enemmän niinku luottamuskallisesti pystyy puhuunki, kun ei ehkä normaalikouluun opettajaan pystyis... S

Että asiat puhuu, että ei mennä niihin semmosii tunne mellakoihin... K

Et se on aika avointa ja läpinäkyvää se heidän (kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden) toimintansa sillä lailla, et siellä sanotettiin, et joo silloin oli tilanne vaikeempi, mutta esimerkiksi nyt kevättä kohti siellä on rauhattunu... S

6.2 Yhteistyön haasteet

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden vastauksissa oli eroavaisuuksia puhuttaessa yhteistyön haasteista. Kaikista haastattelutilanteissa kuitenkin ilmeni, että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden toivottaisiin pitävän enemmän yhteyttä ja tekevän tiiviimmin yhteistyötä kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden kanssa. Erityisesti kuntouttavien erityisluokkien työntekijät kokivat **yhteistyötä olevan usein liian vähän**. Poikkeuksena tähän oli muita kuntouttavia erityisluokkia hoidollisemman kuntouttavan erityisluokan työntekijöiden näkemys siitä, että yhteistyön määrä lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa on yleisesti ottaen ollut hyvää. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät pitivät kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden yhteydenpi-

toa pääasiassa määrällisesti sopivana. Aineiston mukaan he myös ymmärsivät, että heiltä itseltään toivotaan todennäköisesti aktiivisempaa yhteistyötä.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työmäärän ja resurssien koettiin olevan tekijöitä, jotka vaikuttavat eniten kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden välisen yhteistyön määrään. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät kuvasivat asiakasmääriensä olevan todella suuria ja verkostotyön olevan haastavaa, koska kaikilla asiakkailla on omat mahdollisesti laajatkin verkostonsa.

Mut kyl hekii (sosiaalityöntekijät) varmaa on ylityöllistettyjä, et nyt mitä lukee koko ajan näitä päivän uutisia, niin siellä on aivan huimia lukuja mitä yks sosiaalityöntekijä hoitaa niin ko suhteessa sitten lapsilukumäärään nähden. Että et aika on varmaan kortilla ihan kaimessa. K

...lapsimäärät (lastensuojelussa yhdellä sosiaalityöntekijällä) on niin suuret, et jos on vaik yli viiskymmentä vaik viiskytviis lasta, ja siel on osa nollavuotiaita ja osa alle kaksikytyks vuotiaita, eli eri ikäisiä erilaisissa kuvioissa, ni se yhteistyötahojen verkosto on nii valtava... S

...sen takia sitä kokee niinku ikuisuussyllisyyttä siitä, et pitäis tehdä paljon yhteistyötä enemmän kuin ehtii, mut ku tosiasia on, et ne verkostot on joka lapsen kohalla... S

Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät kokivat lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden mahdollisen osa-aikaisen työajan hankaloittavan yhteistyötä. Aineiston mukaan lastensuojelun sosiaalityöntekijän osa-aikaisen työajan koettiin hidastavan asioiden eteenpäin saattamista ja hankaloittavan akuutteihin tilanteisiin puuttumista. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät toivat esille, että tällaisissa tilanteissa saattaa kulua kuukausikin ennen kuin he tavoittavat lastensuojelun sosiaalityöntekijän lapsen asioissa.

He (sosiaalityöntekijät) ovat niin ku läsnä jo joka toinen viikko vaan. Sekin tietysti on, et jos tulee joku tällanen akuutimpi vaihe, niin silloin siin tulee aina vähän se pakkorako. K

Sitten jos on sellasia, niin ku meilläkin on yks henkilö, jolla on sosiaalityöntekijällä täydet lomat ja osa-aikaeläkkeellä, niin millä sem-

mosen kiinni saa. Ja asiakasmäärä on hurja kuitenkin. Meillä pitäis itseasiassa olla meidän koululla oma sosiaalityöntekijä. K

Lastensuojelun sosiaalityöntekijät kertoivat yhteistyön määrään vaikuttavan myös sen, että heidän tulee hoitaa jokaisen asiakkaan asioissa tekniset, lakisääteiset ja aikatauluun sidotut byrokraattiset työtehtävät. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työajasta saattaa kulua suuri osa huostaanottojen valmisteluun sekä kuulemisten vuoksi kuluneisiin matkoihin. Tämä työaika on pois muiden asiakkaina olevien lasten verkostotyöltä.

Eiks mein esimies ollu laskenu, että neljäkyt tuntii menee lapsen huostaanottoon valmisteluun... S

Jos se sijoituspaikka on jossakin ehkä kahensadan kilometrin päässä ja oot joutunu käymää siellä kuulemassaki ... niin mä jo laskin näitä ihan jo matkapäiviäkin. Niistäkin kerty jo viikko mulle. S

Aineiston mukaan lastensuojelun sosiaalityöntekijät kokevat kuntouttavat erityisluokat erittäin hyvänä tukitoimenpiteenä. He kertoivat sen myös vaikuttavan yhteydenpidon määrään aktiivisuutta vähentävänä tekijänä. Sosiaalityöntekijät kuvasivat, että he voivat luottaa siihen, että kuntouttavien erityisluokkien työntekijät ottavat tarvittaessa yhteyttä heihin, ja muutoin he voivat olla enemmän taustalla seuraamassa tilannetta. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät kertoivat myös, että koska kuntouttavat erityisluokat ovat itsessään hyvä ja laaja tukitoimi, niin lastensuojelun ei tarvitse tarjota muita lastensuojelun palveluita kuntouttavien erityisluokkien oppilaille yhtä paljon, kuin muissa luokkamuodoissa opiskeleville oppilaille.

Aineistosta selvisi, että myös kuntouttavien erityisluokkien työryhmissä on huomattu, että jos he eivät pidä aktiivisesti yhteyttä sosiaalityöntekijään, niin lapsen asioiden oletetaan silloin olevan hyvin. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät toivoivat tähän muutosta ja lisää aktiivisuutta lastensuojelun sosiaalityöntekijän puolelta. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät toivoivat säännöllistä seuranta ja yhteydenpitoa sen sijaan, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät ovat mukana vain akuuteissa tilanteissa.

...ku se on pääsääntöisesti koulun hoidollinen luokka tai tällöinen suuri apu, ni silloin tavallaan niinku meidän rooli jää vähän marginaalisemmaks. Et joku lapsi, joka ois ihan normiluokalla ja hankala, niin sille sit ehkä enempi järjestettäis mein omaa tukihenkilöä ja perhetyötä. S

...siis tavallaan ehkä luottaakin sitten siihen, et jos ei mitään kuulu niin siellä menee suht koht ok. S

Nousi esille se, et kun ei ole mitään niin kun kriisiytymisilmoituksia tullut sinne (sosiaalitoimeen), niin niin he (sosiaalityöntekijät) eivät ole sitten olleet myöskään (yhteydessä). K

...kuulee, että kun meistä ei... täältä (kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiltä) ei tule mitään erityisempää, ni silloin odotetaan, että kaikki menee hyvin. K

Tilanteissa, joissa yhteistyötä on vain vähäisesti, voi myös **tiedonkulussa olla puutteita**. Sekä lastensuojelun sosiaalityöntekijät että suurin osa kuntouttavien erityisluokkien työntekijöistä sanoivat, että yleensä yhteistyö on ollut määrästä riippumatta hyvää. Kuitenkin kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden kokemuksen mukaan on ollut myös tilanteita, joissa tiedonkulussa on ollut ongelmia. Haasteita ovat tuottaneet tilanteet, joissa kuntouttavien erityisluokkien työntekijöillä ei ole riittävästi tietoa lapsen taustoista ja tilanteesta, tai ei tiedetä mitä tukitoimenpiteitä lapsi on aikaisemmin saanut. Aineiston mukaan on myös ollut tilanteita, joissa kuntouttavien erityisluokkien työntekijöillä ei ole ollut tietoa milloin lapsella on tärkeitä ja ehkä henkisesti vaikeitakin tapaamisia, jolloin työntekijät eivät ole voineet tukea lasta asiaan liittyen.

Siinä vois vähän sossuki valottaa meille sitä tilannetta, että et vähän ymmärrettäs missä mennään tai mistä täs on kyse. Et jos ei nyt vanhemmat, ku jos ajatellaan, et on kuitenkin sovittu niin ku tiedonsiirtolupa. Huoltajatkii on sopinu, ja se voi olla vaikee sille huoltajalle itse kertoa, ni ois saatu vähän tietoo siit, et mis nyt mennää ja miksi, missä se asuu ja... K

Joo, meilläkin on tässä semmonen tapaus, josta me ollaan mietitty, että tarttisi varmasti paljon, mutta käykö siellä koskaan kukaan katomassa, että mitä siel perheessä tapahtuu, mut meil ei oo sitä tietoa. Mut sit ku lapsen noin niin ku joten kuten ne perusasiat toimii niin sitte ei vaan olla nähty lastensuojeluilmoituksenkaan tarvetta. Mut kyl sieltä niin ku huolta on, et mitä siel kotona tapahtuu. K

Ja kumminkin kesken niin ku päivän hän (sosiaalityöntekijä) tulee kertomaan lapselle sen hänen uuden sijoituspaikan mihin hän sijoittuu, ja me ei tiedetä asiasta mitään. Me ei pystytä tukemaan sitä lasta siinä tilanteessa, niin se oli aika shokki. K

Molemmissa kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden haastatteluissa työntekijät kävivät keskustelua siitä, että aina heillä ei ole tietoa siitä kuka on lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Tällöin yhteistyön aloittaminen myös kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden puolelta voi viivästyä, jos lapsen asiat eivät vaadi kiireellisiä toimenpiteitä.

Et en mä nyt edes varmaan kaikkien, kaikkien silleen niin kun... en mä tiedä kenen kaa, kuka on se sen työntekijä siellä (lastensuojelussa)... K

...nytkii yhdellä oppilaalla, jolla on sossu, pitäis olla vahvasti, tosi vahvasti, niin en mä edes tiedä kuka se niitten sossu on. K

Se on kaikkein hirveintä se, et sä et tiedä kenen, kuka sen (lapsen) asioita hoitaa ja sitten kun sun täytyy ikään kun... Ei nyt hirveetä, mut sanotaan, et hankalaa... K

Yhteistyön määrän ei koettu olevan suurin yhteistyön laatuun vaikuttava tekijä. Kuitenkin kuntouttavien erityisluokkien työntekijät pitivät yhtenä merkittävänä tiedonkulkua hankaloittavana tekijänä sitä, että sosiaalityöntekijöitä on usein hankala tavoittaa ja yhteisiä palaveriaikoja on vaikea saada sovittua. Tämän koettiin pitkittävän asioiden käsittelyä ja eteenpäin viemistä.

Välillä vähän turhauttaa, et joskus on ihan hirveen vaikee saada niin ku kiinni. K

Sielt ei saa yhteyttä, vaikka pyytää, jättää viestejä, viestejä et mä en tiiä mikä kriisi siellä on... Ne ei kuule mitä sinne sanotaan... K

Jotkut asiat on niin ku tavallaan venyny, venyny ihan sen takia, että sit niin ku yhteisten palaveriaikojen löytämistä ni ni on voinu joutua hieman... K

Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät kokivat, että **vaihtuvat lastensuojelun sosiaalityöntekijät** tuovat haastetta yhteistyölle. Tällöin yhteistyöstä puuttuu pysyvyys ja tuttuus, jotka edistäisivät yhteistyötä. Myös lastensuojelun sosiaali-

työntekijät puhuivat haastattelussa, että kun lapsi siirtyy asiakkaaksi toiselta lastensuojelun työntekijältä, niin jos lapsen asioissa ei ole mitään kiireellistä, niin perusteellinen perehtyminen asiakassuhteeseen voi venyä. Yhdessä kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden haastattelussa esiin tuli myös huoli määräaikaisten sosiaalityöntekijöiden mahdollisesta epäpätevydestä.

Niin meilläkin varmaan se, että et samalla lapsella on niin monta sosiaalityöntekijää ja vaihtuvuutta on... K

...se oli siirtynyt toiselt työntekijältä. Et sit semmosiin ei välttämättä niin ku reagoi jota ei tunne. S

Täs tulee näitä tämmösii vaikeita kohtii tavallaan, et kun sosiaalityöntekijät vaihtuu. Vaihtuu, elikä tuota siinä siirretään, siirretään asiakkuudet joltain työntekijältä toiselle, ja sit jos siin ei just sillon oo akuuttia, niin sit se varmaan jää vähän. K

Ja varmaan pohjautuu tähän taloudelliseen tilanteeseen, että sosiaalityöntekijöitä ei ole tarpeeks. Ja sitten on paljon niitäkin, että on kouluttamatonta väkeä, epäpäteviä sosiaalityöntekijöitä. Jotka sitten on vaan hetken aikaa ja taas vaihtuu... K

Työntekijöiden väliselle yhteistyölle tuoman haasteen lisäksi vaihtuvat lastensuojelun sosiaalityöntekijät vaikuttavat myös lapsen hyvinvointiin. Yhden kuntouttavien erityisluokkien työntekijän mukaan työntekijöiden vaihtuvuus voi lapsen näkökulmasta viedä uskottavuutta myös pysyvien aikuisten työskentelyltä.

...se välittää jotenkin lapselleki sitä semmosta vähän niin ku hällä väliä asiat, et luottamusta ei synny sinne eikä tänne, että pysyviä tukevia ihmisiä, niin hän kokee, et niit nyt tulee ja menee ja.. Et niit ei tarvii montaa olla sellasta seilaava ja vaihtuvaa ni se vähän niin ku syö niiltä pysyviltäkin sitä uskottavuutta... K

Aineiston mukaan joissain tilanteissa sosiaalityöntekijä on **kuunnellut yhteistyötahoja liian vähän** tehdessään lasta koskevia päätöksiä. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden kokemuksen mukaan lastensuojelun sosiaalityöntekijät eivät ole aina kuunnelleet ja ottaneet riittävästi huomioon kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden näkemystä lapsen hyvinvoinnista ja tilanteesta. Näissä tilanteissa yhteistyö ei ole ollut toimivaa. Haastatteluun osallistuneet lastensuojelun sosiaalityöntekijät toivat selkeästi esille, että kuntouttavien erityisluok-

kien työntekijöillä on vankkaa tuntemusta lasten tilanteista, ongelmista ja edistymisestä.

...sossu ei kertaakaan kysynyt meiltä mielipidettä ja teki päätöksiä kysymät... Niin ku kouluun liittyviä päätöksiä kysymättä meiltä. ... Hän (sosiaalityöntekijä) ei edes ottanut yhteyttä vaan me otettiin yhteyttä... K

Tai meillähän nyt otti sossu nimenomaan kantaa lapsen koulupaikkaan tie... kysymättä meiltä mitään, ja ja niin ku siinä selkeesti must se peruste oli se, että (kustannuksista vastaavan kunnan) ei enää tarte maksaa... K

Niin sit jotenkin se järkytti se niin kun tavallaan heidän (sosiaalityöntekijöiden) tietämättömyys ja se, että he ei todellakaan ottaneet minkään näköstä kyselyä meiltä, että miten tää on menny... K

Kaikissa haastatteluissa haastateltavat kävivät keskustelua siitä, että usein sosiaalityöntekijä on **tavannut lasta vain vähän**. Erityisesti kuntouttavien erityisluokkien työntekijät kokivat tällä olevan negatiivisia vaikutuksia kokonaisvaltaisen näkemyksen syntymisen, lapsen kuulluksi tulemisen ja lapsen edun toteutumisen kannalta. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden kokemus siitä, että lapsen mielipidettä ei kuulla riittävästi, vaikuttaa suoraan myös kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden väliin yhteistyöhön. Hyvä yhteistyö vaatii luottamusta ja arvostusta toista kohtaan. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät kertoivat lasten tapaamisten joskus jäävän liian vähälle aikataulullisten seikkojen vuoksi.

Niin ja nimenomaan sehän siinä tavallaan onkin, et sit se lapsen tapaaminen, joka pitäis olla ykkös juttu, saattaa jäädä sit oikeesti suoraan sanottuna niitten kaikkien teknisten asioitten niin ku jalkoihin. S

Ja aika isoja päätöksiä tehdään ilman, että on tavattu lasta kun muutaman kerran ja... Et se on, se kuulostaa jotenkin sit ku lapsi ei pysty ite siihen asiaan vaikuttaa, et onko ne aina ihan sen lapsen edun mukaisia ne päätökset. K

Hänen (sosiaalityöntekijän) näkemyksen mukaan tää lapsi on ihan hyvinvoiva, iloinen ja terve. Ku se on nähny kaks kertaa sitä. Sit taas vähän sivuutti niin ku meiän näitä mitä me oltiin lapsesta tuotettu, mitä huolta. K

Yhteistyön toimivuuteen vaikuttaa eri toimijoiden vastuut. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden tehtävät lasten lähityöntekijöinä olivat selkeitä, mutta toisinaan muiden **yhteistyötahojen vastuissa koettiin olevan epäselvyyttä**. Kaikissa haastatteluissa kävi ilmi, että kuntouttavien erityisluokkien oppilaat ovat moniongelmaisia ja tarvitsevat tuekseen laajan moniammatillisen verkoston. Tämän laajemman verkoston yhteistyön toimivuus vaikuttaa myös tutkimuksen kohteena olevaan lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden väliseen yhteistyöhön. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden haastatteluiden mukaan esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijän ja psykiatrisen hoitavan tahon roolit lasten palveluketjuissa ei aina olleet selkeitä. Aineiston mukaan neuvotteluissa on käyty keskusteluita siitä, kuka ottaa vastuun lapsen asioista, vaikka vastuun tulisi olla yhteisesti jaettu ottaen huomioon jokaisen moniammatillisen verkostoon kuuluvan työntekijän erityisosaamisen.

Kun on ollu näitä hoitoneuvotteluita (lastenpsykiatrian puolella)... sitten niin ku nousee pikkusen tätä tätä, joka näkyy ja heijastuu tähän (yhteistyöhön), että että kuuluuko tälle psykiatrisen puolen oireita tuottava lapsi ni ni, että pitäiskö se olla kokonaan lastenpsykiatriassa vai onko siinä lastensuojelulla myös rooli. Et et tätä käydään nyt aika avoimestikin näissä hoitoneuvotteluissa. Kuka ottaa vastuun, että onko se lastensuojelu vai onko se, onko se tuota psykiatri, vaikka siin pitäis löytää se yhteistyö. Et nää nää perheet, jotka täs meilkii on, ni ne kyllä aika pitkälti tarvitsisi sekä että. Ja sitten me oltais se yks ulottuvuus, joka hoitelis nää arkipäivät. K

Ja meillähän on, et on sekä että. ...(sairaalalla) on se hoitovastuu ja sosiaalitoimi on niissä hoitoneuvotteluissa mukana. K

Lisäksi käytännön toimissa, kuten siinä, kuka kutsuu palaverin koolle, ei aina ole käytössä selkeää toimintamallia. Näihin asioihin toivottiin systemaattisuutta yhteistyön helpottamiseksi. Lastensuojelun työntekijät kävivät haastattelussa keskustelua siitä, että heidän tulisi ottaa palveluiden kokoajana enemmän vastuuta palavereiden kokoon kutsumisesta. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät myös toivoivat, että seuraavan palaverin voisi sopia jo valmiiksi edellisessä neuvottelussa, jos sellaiselle tiedetään olevan tarvetta.

Tietysti semmosta systemaattisuutta ehkä vois olla siinä, et miten sovitaan ne seuraavat palaverit, et kenen soitettavaks ne jää. Ehkä

se ois niin ku meiän vastuulla pitää huolen siitä et millon on seuraava kerta... S

Niin mä kans aattelen, et se on varmaan kans semmonen et, koska meiän pitäis kuitenkin niin ku tavallaan sitä olla nimenomaan se palveluitten niin ku sillain kasaaja ja kokoaja, mut että välillä ne menee, et se on ihan totta et se systemaattisuus... S

6.3 Lasten kuntoutumista tukevat tekijät yhteistyössä

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden yhteistyön koettiin mahdollistavan perheille ja lapsille hyvät **yhteistyöverkostot**. Moniongelmaisuuksensa vuoksi lapset tarvitsevat monenlaista tukea ja perheet tarvitsevat tukea oman jaksamisensa tueksi.

...he (kuntouttavien erityisluokkien työntekijät) tekee niin ku hirveen tiiviisti yhteistyötä myös perheitten kanssa... toimii varmaan myös omalta osaltaan semmosena linkkinä eripaikkoihin. Et vanhemmilakin on niin monta paikkaa kuitenkin et monesti just sairaalat ja lastensuojelut ja on niin kun perheneuvolat ja millon mitään... S

...nääh lapset, joilla on enempi avuntarvetta, ni silloin siinä on paljon toimijoita ja sosiaalityöntekijän rooli on tavallaan niin ku organisoida niitä palveluja. S

Sosiaalitoimen kautta on järjestetty ennaltaehkäisevää lastensuojelua muun muassa projektityönä, jossa myös kuntouttavat erityisluokat ovat olleet mukana yhteistyötahona. Projektin kautta sosiaalityön järjestämisen perhetyön ja kuntouttavien erityisluokkien välinen yhteistyö on ollut tiiviimpää. Vaikka sosiaalityöntekijät eivät näissä yhteistyömuodoissa ole olleet aktiivisesti yhteistyössä kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden kanssa, niin yhteistyötä on tapahtunut välillisesti perhetyön avulla. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden järjestämää perhetyötä on joissain perheissä ollut myös avohuollon palveluna. Haastatteluiden mukaan perhetyön rooli on tärkeä kokonaistilanteen tukemisessa. Sen avulla voidaan saada hitaasti, mutta johdonmukaisesti tuloksia ja eteenpäin menoa.

...perhetyöntekijät oli välillä koululla, ja sitte, siinä oli tiiviisti kun oli se projekti, niin nii se oli nimenomaan koulun ja kodin yhteistyöpro-

jekti, niin silloin ne (perhetyöntekijät) oli tiiviisti jopa luokassakin mukana välillä. S

Lasten kuntoutumista eniten tukevana tekijänä pidettiin **koko perheen tukemista ja kuntoutumista**. Tämän koettiin olevan mahdollista juuri yhteistyön turvin. Kodin tilanteen kohenemista pidettiin tärkeänä, jotta myös lapsi pystyy kuntoutumaan. Vanhemmat tarvitsevat tukea jaksamiseensa, ja voimaantuneet vanhemmat pystyvät tukemaan paremmin myös lasta tämän omassa kuntoutumisprosessissa.

Sillo ku me saadaan sitä perhettä kuntoon, nii ku vanhempii, ni silloin me saadaan vähän niit oppilaita kuntoon. K

Tietysti voidaan ajatella, että välillisesti, sitten ku kun äiti voi paremmin, on virkistyny, ni lapsetkin voivat paremmin... K

...se oppimisympäristö pystytään varmaan jollain lailla, et se on niin ku semmonen turvallinen ja näin, mut sit ... sit kun pitäis niitä perheitäkin saada... Et ku se ei riitä, että niitä oppilaita niin sanotusti parannetaan, et et ku se pitäis saada se tuki sinne vanhemmillekin, että pystyis sitten sen kasvuympäristönkin, et sekin ois sit semmonen... K

Ja sit just et jos kodin tilanne kohenee niin kylhän se on ihan selvä juttu, että just sitä kautta lapsenkin tilanne tasottuu ja rauhottuu, tai mahdollistuu se, että muutki asiat auttaa sitten häntä. K

Aineiston mukaan **lasten vapaa-ajan tukeminen** nähtiin kuntoutumista tukevana tekijänä. Koulun resurssit tukea lasta kouluajan ulkopuolella ovat rajalliset, joten sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävän yhteistyön koettiin tuovan ryhtiä lasten vapaa-aikaan. Sosiaalityön tarjoamien palveluiden turvin myös lasten kesäajan tukeminen on mahdollista.

Mut et sit me ollaan ehkä sellases kohtaa oltu kuitenkin apuna, että tiedetään et lapsi tarvii jotakin leiriä kesäks tai tukiperhettä tai muuta niin silloinhan siitä on perheelle hyötyä. S

Kyllähän se tuo ryhtiä sinne vapaa-aikaan, mitä taas me ei voida tehdä. Mehän voidaan täällä (koulussa) jossain ryhdissä, aikataulussa ja kuosissa pitää. Mutta välillä tuntuu, ku ne tosta sit lähtee, et voi että, kattooks kukaan niitten perään ja miten siin käy. Et kyl se semmonen tuki sinne on. K

Lisäksi lastensuojelun sosiaalityöntekijä voi myöntää **taloudellista tukea** esimerkiksi lasten harrastustoiminnan tukemiseen, jonka koettiin myös osaltaan tukevan lasten vapaa-aikaa ja edistävän lasten kuntoutumista. Kun lapsi pääsee purkamaan energiaa ja opettelemaan sosiaalisia taitoja hyvän harrastuksen parissa, on siitä hyötyä myös koulutyöskentelylle.

Joidenkin lasten kohdalla esimerkiksi ni ihan taloudellinen tuki, tuki on mahdollistanu, mahdollistanu, et esimerkiksi nyt tos on yhen pojan kesää vähän ni, tai siellä on useammankin pojan jo, jotka on ihan taloudellisesti... annetaan tukee näihin leirijuttuihin ja muuta, et kyllä sillä ihan ihan varmasti on merkitystä. Jonkin näkösten urheiluharrastusten, jonkin näkösten välineiden hankintaan on tullu ihan taloudellista tukea... K

Joitakin on sitten, että tuetaan harrastuksissa tai jossain tämmöses taloudellisessa... S

Taloudellista tukea voidaan myöntää myös lääkityksen mahdollistamiseen. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät toivat esille, että esimerkiksi ADHD lääkitykset ovat hintavia ja joillain perheillä ei olisi mahdollista kustantaa niitä ilman sosiaalitoimen myöntämää maksusitoumusta. Yhteistyön turvin lasten koulunkäyntiä ja kuntoutumista voidaan tukea myös myöntämällä esimerkiksi koulukuljetukset lastensuojelun sosiaalityöntekijän toimesta.

Lääkitysten tukemisessa, maksujen tukemisessa... K

Vaikka ip-kerho tai tämmönen, että saavat sossusta sen kustannuksen. Ollaan yritetty saada lapselle sitten joku, en muista oliko se just näit kuljetuksii vai missä, että on puhuttu, et se on tärkeä ihan sen tän sosiaalisen ongelman vuoksi. Lapsi ei vaikka tule kouluun, jos ei se saa kuljetusta, tai tämmöstä. K

Kuntoutumisen kannalta on tärkeää, että lapsella on ympärillään pysyviä ja turvallisia aikuisia. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät keskustelivat haastattelun aikana siitä, että kuntouttavien erityisluokkien työntekijät ovat työlleen paneutuneita ja heillä on hyvä kontakti luokan lapsiin. Turvallinen ympäristö ja turvalliset aikuiset edesauttavat sitä, että lapsi pystyy puhumaan hänelle vaikeistakin asioista. Lisäksi on tärkeää, että koko lapsen tukiverkosto työskentelee yhteistyössä ja samansuuntaisesti osoittaen lapselle, että kaikki aikuiset ovat hänen tuke-

naan ja ajattelevat asioista samalla tavalla. Näin ollen aineiston mukaan yhteistyö edistää lasten **perusturvallisuuden tunteen kasvua**.

Ne työntekijät ottaa niin tosissaan sen lapsen. Ne tuntee sen, ne on niin paneutuneita. S

Ja lapset tavallaan aika paljon tuottaakin siellä (kuntouttavalla erityisluokalla), koska se on turvallinen paikka... S

...puhutaan samansuuntaisesti kun laps on siinä. Et kyl must tuntuu, et se tukee lasta, et hän huomaa, et täs on tämmönen aikuisten kööri, jotka nyt on samaa mieltä. S

No se luo jo sen perusturvallisuuden lapselle, et se tietää, että noi aikuiset, jotka mun ympärillä on, ne kaikki haluaa mulle hyvää ja ne yhdessä tekee sen eteen hommia. K

Koulunkäyntitaitojen ja sosiaalisten taitojen kehittyminen nähtiin yhtenä oppilaiden kuntoutumista tukevana tekijänä. Kuntouttavilla erityisluokilla on suuri vastuu taitojen kehittymisen toteutumisessa, mutta yhteistyö eri ammattiryhmien välillä on välttämätöntä, jotta työskentelyllä on vakaa pohja. Aineiston mukaan lasten kuntoutuminen ja taitojen edistyminen on hidasta ja tapahtuu vähän kerrallaan ja välillä lapsen tilanteessa voi tapahtua taantumista, joten työskentely vaatii pitkäjänteisyyttä.

Et kyl mä aattelen, et konkretian tasolla se menee siihen, että saa sen tietyn vuosiluokan suoritettua ja on psyykkisesti siinä kunnossa, et pystyy käymään koulua. S

...se voi olla just sitä edistystä, että laps pystyy oleen vaikka kaveriitten kanssa. ...tää laps pysty hirveen hyvin omaksumaan tämmösiä koululaisen valmiuksia. S

Ja kyllä se opiskelukin on sujunu. S

Opiskelun parantumisen lisäksi yhteistyön tärkeänä osana pidettiin lapsen taitojen kehittymisen sanottamista vanhemmille. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät kertoivat kuntouttavien erityisluokkien työntekijöillä olevan taitoja huomioida ja sanoittaa lapsen edistymistä. Aineistosta kävi ilmi, että hyvänä paikkana edis-

tymisen julkittuomiseksi pidettiin neuvotteluita, joissa on paikalla sekä vanhemmat että ammattilaisten verkosto.

...he (kuntouttavien erityisluokkien työntekijät) osaa nostaa ne pienetkin asiat vanhemmille sillain näkyväksi, että ne on isoja juttuja. Et et vaikka ne tuntuu pieniltä, et laps pystyy vaikka nyt henkilökohtaisesti helpommin keskustelemaan aikuisen kanssa ja kertomaan miltä hänestä tuntuu, kun aiemmin se oli semmosta itkupotkuraivaria. S

Yhdessä kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden haastattelussa mainittiin, että **lyhyet väliintulot** voivat auttaa lasta ja mahdollistaa kuntoutumisen alkamisen. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät tekevät tarvittaessa lapsesta lastensuojeluilmoituksen vastaavalle sosiaalityöntekijälle, kun lapsen tilanteesta syntyy huolta. Huolta aiheuttavia asioita voivat olla esimerkiksi lapsen kotitilanne ja huoli lapsen perustarpeiden huolehtimisesta. Lastensuojeluilmoituksen teon jälkeen lastensuojelun sosiaalityöntekijä on puuttunut tilanteeseen. Joskus lyhyet väliintulot ovat olleet riittäviä toimia ja lapsen tilannetta on saatu eteenpäin ilman, että pidempiaikaisille lastensuojelun tukitoimille on ollut tarvetta.

Tietyt tämmöset vähän lyhyemmät väliintulot joo on muuttanu ja sit tavallaan, et se ei oo ihan yhtä samanlaisena sit jatkunu... K

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Aineiston mukaan yhteistyössä on suuria eroja johtuen lasten erilaisista tilanteista sekä yksittäisten työntekijöiden verkostotyöhön ja moniammatilliseen yhteistyöhön mukanaan tuomista eroista. Lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen vastaava sosiaalityöntekijä määräytyy pääasiassa lapsen asuinalueen mukaan. Toinen lastensuojelun vastaavan sosiaalityöntekijän määräytymiseen vaikuttava tekijä on se, kuinka vahvoista tukitoimenpiteistä on kyse. Esimerkiksi huostaanotetuille lapsille on kunnissa tai kaupungeissa usein nimetty tietyt vastuusosiaalityöntekijät, mutta menettelytavoissa on alueellisia eroja. Koska kuntouttavia erityisluokkia on vain vähän, niin oppilaat tulevat luokille koko kunnan alueelta, ja joissain tapauksissa jopa toisesta kunnasta. Näin ollen kuntouttavien erityisluokkien työntekijät tekevät yhteistyötä useiden eri sosiaalityöntekijöiden kanssa. Suurin osa kuntouttavien erityisluokkien lapsista on lastensuojelun asiakkaina, mutta kaikki eivät ole. Kaikki lapset ovat kuitenkin ehkäisevän lastensuojelutyön piirissä, koska erityinen tuki, jota kuntouttavien erityisluokkien toiminta on, mielletään ehkäiseväksi lastensuojeluksi (Lastensuojelulaki 2007).

Tutkimuksen tuloksista oli tulkittavissa, että kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden yhteistyön toimivuus ja vaikutukset heijastuvat lapsen ja hänen perheensä auttamiskokonaisuuteen. Seikkulan ja Arnkilin (2009, 11–14) mukaan eri ammattilaisten toimenpiteet voivat joko tukea auttamiskokonaisuutta tai hankaloittaa sitä, ja eri ammattilaisten välinen yhteistyö on merkittävää, jotta asiakkaan kokonaistilanne pystytään huomioimaan. Heidän mukaansa moniammatillisen yhteistyön tulisi muodostua jaetusta asiantuntemuksesta ja työskentelyn tulee olla asiakaslähtöistä. Samat asiat kävivät ilmi myös tutkimukseni aineistosta.

Vaikka aineistosta selviää, että yhteistyön onkin koettu olevan vaihtelevaa, niin pääasiallisesti yhteistyön on koettu olevan hyvää. Erityisesti lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja muita kuntouttavia erityisluokkia hoidollisemman luokan työryhmän kokemukset yhteistyöstä olivat lähestulkoon pelkästään positiivisia. Vaikka kahdella muulla kuntouttavan erityisluokan työryhmällä oli myös huonoja

kokemuksia yhteistyöstä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa, niin yhteistyöllä nähtiin olevan paljon hyötyjä silloin, kun yhteistyö on ollut toimivaa. Tutkimukseni mukaan yhteistyöllä tavoitellaan jaettua tietoa ja yhteistä näkemystä lapsen ja perheen kokonaistilanteesta sekä tulevaisuuden kuvista.

Tutkimuksessani haastateltavat kokivat toimivan yhteistyön hyötyinä olevan kokonaisvaltaisen näkemyksen syntyminen, lapsen edun toteutuminen, lapsen kuulluksi tuleminen ja että lapsi saa apua, nivelvaiheiden tukeminen kouluuralla, huoltajien saaminen mukaan yhteistyöhön, perheiden kokonaisvaltaisen tukeminen, työntekijöiden osaamisen ja jaksamisen tukeminen sekä työn läpinäkyvyys. Lastensuojelun laatusuosituksessa (2014, 26) käsitellään lapsikeskeistä työtettä. Lapsikeskeisessä työotteessa työskentelyn lähtökohtana ovat lapsen tarpeet ja moniammatillinen yhteistyö keskittyy lasta tukeviin asioihin. Aineistoni mukaan moniammatillisessa yhteistyössä lapsikeskeisyys on välttämätöntä, jotta yhteistyöllä koetaan olevan hyötyä. Hyväksi koetussa yhteistyössä työn hyödyt painottuvat nimenomaan lasten tukemisen onnistumiseen ja lasten edun toteutumiseen.

Schaupp, Koli, Kurki ja Ala-Laurinaho (2013, 44–45) kirjoittavat työhyvinvoinnin olevan työn sisältöön kytkeytyvää työmotivaatiota sekä työstä syntyviä onnistumisen kokemuksia. Työ tuottaa hyvinvointia työntekijälle, kun työtavat tukevat työn onnistumista yhdessä työn kohteen kanssa. Työn sujumuuden ongelmia ja työssä tapahtuvia epäonnistumisia pidetään työhyvinvointia uhkaavina tekijöinä. Mielestäni tätä teoriaa voi soveltaa myös tutkimukseni aineistoon. Sekä kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työtä pidettiin merkityksellisenä ja välttämättömänä tuloksien saavuttamiseksi. Haastateltavat kokivat moniammatillisen yhteistyön tukevan heidän omaa työtään tilanteissa, joissa he saivat jaettua huoltaan toisen työntekijän kanssa ja saadessaan neuvoja ja vahvistusta omaan työhönsä. Kriisitilanteiden ratkaiseminen ja lasten asioiden eteenpäin saattaminen lisäsivät työntekijöiden omaa työhyvinvointia ja vahvistivat yhteistyötä. Epäonnistuneen yhteistyön taas koettiin kuormittavan omaa työtä ja näin ollen vähentävän työhyvinvointia sekä hankaloittavan yhteistyötä entisestään.

Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden välisen yhteistyön haasteet tulivat esiin pääasiassa kuntouttavien erityisluokkien työryhmiltä. Tutkimukseni aineiston mukaan yhteistyön haasteina pidettiin liian vähäistä yhteistyötä, tiedonkulunpuutetta, yhteistyötahojan liian vähäistä kuuntelemista lapsen asioissa, lastensuojelun vaihtuvia sosiaalityöntekijöitä, yhteistyötahojen epäselviä vastuualueita ja sitä, että lastensuojelun sosiaalityöntekijä on tavannut lasta vain vähän. Tutkimukseni tulokset olivat osittain erittäin yhteneviä Kai Alhasen (2014) tutkimuksen tulosten kanssa.

Kai Alhasen (2014, 53–58) tutkimuksessa lastensuojelun ja lastensuojelun yhteistyökumppaneiden yhteistyössä ilmeni lukuisia vaikeuksia. Vaikeuksien syiksi kuvattiin muun muassa ainaista kiirettä ja henkilövaihdoksia. Alhasen tutkimuksessa yhdeksi merkittävimmäksi yhteistyötä estäväksi tekijäksi nimettiin puutteelliset yhteistyökäytännöt. Yhtenä tekijänä tähän vaikutti yhteistyökumppaneiden työnsisällön huono tuntemus. Myös epäselvät vastuunjaot loivat yhteistyölle haasteita. Nämä asiat tulivat esille myös omassa tutkimuksessani. Alhasen tutkimustuloksista selviää, että vaikeuksia yhteistyössä lisäsi myös ammattiryhmien huonot yhteistyötaidot. Keskeiseksi asiaksi nousi ammattilaisten kyvyttömyys ymmärtää poikkeavia näkemyksiä. Opinnäytetyöni aineistosta tämä asia ei tullut selvästi esille, mutta se oli tulkittavissa kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden keskusteluista. Yksittäisten työntekijöiden yhteistyölle asettama arvostus koettiin yhteistyötä joko edistävänä tai heikentävänä tekijänä. Lisäksi merkittävä yhtenevä tutkimuksen tulos oman tutkimukseni ja Alhasen tutkimuksen välillä oli, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät eivät huomioi riittävästi lasten kanssa arjessa työskentelevien ammattilaisten näkemystä ja tietämystä lasten asioissa, tai että näkemyksiä väheksytään. Alhasen tutkimuksen mukaan lastensuojelun sosiaalityöntekijät ohittavat myös asiakkaiden omia kokemuksia lastensuojelutyötä toteuttaessaan. Samaa huolta tuli esille myös omassa tutkimuksessani kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden pohtiessa, että sosiaalityöntekijä tapaa lasta liian harvoin, jolloin lapsi ei tule riittävästi kuulluksi.

Lastensuojelun laatusuositus (2014, 22–26) korostaa viranomaisyhteistyön ja moniammatillisuuden tärkeyttä lapsen oikeanlaisen avun turvaamiseksi. Laatusuosituksen mukaan lapsen viranomaisverkostoon kuuluvien ammattilaisten

tulisi olla mukana lapsen asioiden selvittämisessä ja tuen tarjoamisessa tarvittavissa määrin. Lastensuojelullisiin asioihin liittyvän viranomaisyhteistyön koordinointi sekä yhteistyön tavoitteista ja tarkoituksesta tiedottaminen ovat laatusuosituksen mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviä. Lisäksi lastensuojelulain (2007) mukaan lapsen mielipide tulee aina selvittää lastensuojelua toteutettaessa ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän tulee tavata lasta riittävän usein.

Sekä lastensuojelulaki että lastensuojelun laatusuositus jättävät tällä hetkellä paljon lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän harkinnan varaan, että mitä on tarvittava ja riittävä yhteistyö lapsen viranomaisverkoston kanssa ja kuinka usein ja millä volyyymilla lastensuojelun sosiaalityöntekijän tulee tavata lasta ja varmistaa lapsen kuulluksi tuleminen. Tutkimukseni aineiston mukaan monet yhteistyön haasteista selittyivät lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden suurilla asiakasmäärillä ja käytössä olevilla resursseilla. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia on selvityksissään todennut jo vuosia sitten, että asiakasmäärät lastensuojelussa ovat liian suuret yhtä työntekijää kohden. Talentian mukaan uusien sosiaalityöntekijöiden vakanssien lisäksi tulisi laatia säädös lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden henkilöstömitoituksesta. (Ristimäki & Tolonen 2014.)

Tutkimukseni merkittävänä näkökulmana oli selvittää kuinka moniammatillinen yhteistyö tukee kuntouttavilla erityisluokilla opiskelevien lasten kuntoutumista. Ensiarvoisina kuntoutumista tukevana tekijöinä pidettiin koko perheen tukemista ja kuntoutumista. Melamies, Pärnä, Heino ja Miller (2012, 108) ovat todenneet lapsen kehityksen tapahtuvan vuorovaikutuksessa hänen ympäristönsä kanssa. Kuntouttava arki koostuu päivittäisistä arkisista tuokioista, jotka sisältävät luonnollista ja rauhallista yhdessäoloa sekä hyväksyntää, kiintymystä ja läheisyyttä. Perheen hyvinvointiin vaikuttavat perheenjäsenten jaksaminen sekä keskinäiset suhteet, jota sekä kuntouttavien erityisluokkien työntekijät että lastensuojelun sosiaalityöntekijät voivat tukea. Lisäksi lastensuojelua toteutettaessa työskenteilyn alkuperäisenä lähtökohtana ja tavoitteena on aina koko perheen elämäntilanteen parantaminen. Lastensuojelulla on konkreettisia keinoja tukea perheen arjen sujumista huomioiden lapsen tarpeet.

Tutkimukseni mukaan muita lasta kuntouttavia tekijöitä olivat lasten vapaa-ajan tukeminen sekä taloudellinen tuki, lasten perusturvallisuuden tunteen kasvaminen, koulunkäyntitaitojen ja sosiaalisten taitojen kehittyminen, laajojen yhteistyöverkostojen mahdollistuminen sekä lyhyiden väliintulojen mahdollistama muutos. Kaikki edellä mainitut asiat nähtiin osana kokonaisuutta ja olivat kytköksissä keskenään. Melamiehen ja kumppaneiden (2012, 110, 120) mukaan lapsen kuntoutuksen perustana ovat kehitykselliset tarpeet ja tavoitteet. Keskeistä kuntoutuksessa on lapsen hyvinvoinnin ja perusturvallisuuden takaaminen sekä lapsen itseluottamuksen kehittyminen. Tutkimukseni mukaan hyvien asioiden nähdään kannattelevan lasta, ja myös Tamminen ja Räsänen (2004, 375) ovat todenneet huomion kiinnittämisen lapsen vahvuuksiin olevan avuksi tilanteissa, joissa lapsella on pitkäaikainen kokenut huonoudesta tai oppimis- ja selviytymiskyvyttömyydestä. Kuntoutusta toteutettaessa keskiössä on vuorovaiikutuksellisuus ja toiminnallisuus, jotka koostuvat eri toimijoiden sekä lapsen ja perheen välisestä yhteistyöstä (Melamies ym. 2012, 111).

Tiivistetysti voin todeta, että kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden välinen moniammatillinen yhteistyö on välttämätöntä, jotta lapset saavat tarvitsemaansa kokonaisvaltaista tukea. Yhteistyön toimivuudella on myös suuri merkitys sille, kuinka lapsen etu pääsee toteutumaan. Toimivalla ja lapsen tarpeista lähtöisin olevalla yhteistyöllä nähtiin olevan paljon etuja erityisesti lasten näkökulmasta tarkasteltuna, mutta lisäksi yhteistyö tukee myös työntekijöiden omaa työtä. Yhteistyöllä koettiin olevan useita haasteita, jotka pääosin selittyivät lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden käytössä olevilla resursseilla, mutta myös yksilöiden yhteistyöhön mukanaan tuomilla nyansseilla. Avoimuuden ja tuttuuden koettiin helpottavan yhteistyötä, ja erityisen tärkeänä yhteistyössä pidettiin sekä asiakkaan että muiden ammattilaisten arvostamista. Pärnän (2012, 219) mukaan moniammatillinen yhteistyön avulla voidaan lisäksi vastata paremmin palvelurakenteen tehokkuustarpeisiin.

8 KEHITTÄMISEHDOTUKSIA YHTEISTYÖLLE

Tutkimukseni aineiston mukaan kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden välistä yhteistyötä on pääsääntöisesti kriisitilanteissa ja yhteistyö on vähäisempää huolen ollessa pienempi. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät toivoivat tähän muutosta. He toivoivat säännöllistä rakennetta tapaamisille ja kuulumisten vaihtamiselle sekä ennaltaehkäisevän näkökulman korostamista lasten auttamispolussa. Heidän mukaansa yhteistyössä tulisi olla aktiivisempaa informointia myös lasten arjen asioista, joista lastensuojelun sosiaalityöntekijän olisi myös hyvä olla tietoinen. Nykyisessä muodossaan yhteistyötä kuvattiin sanoilla ”avunhuutoja” ja ”tulipalojen sammuttaminen”. Sitä pitkäjänteiseen ja asiakaslähtöiseen auttamiskokonaisuuteen tähtäävän moniammatillisen yhteistyön ei kuuluisi olla. Lisäksi kuntouttavien erityisluokkien työntekijät kuvasivat, että lastensuojelun sosiaalityöntekijä on lasten mielestä usein pelottava instanssi, koska sosiaalityöntekijän rooli näyttäytyy vain akuuteissa tilanteissa.

Arnkil (2004, 230) on kuvannut työntekijän kokeman, lasta koskevan huolen vyöhykkeistön suhteessa verkostotyön tarpeeseen (TAULUKKO 2). Huolen vyöhykkeistössä huolen määrä on jaettu kolmeen osaan: pieni huoli, huolen harmaa vyöhyke ja suuri huoli. Lisäksi taulukon vasemmassa laidassa on kohta ”ei lainkaan huolta”, jolloin verkostotyölle ei ole varsinaista tarvetta. Arnkilin alkuperäisessä taulukossa taulukon alalaidassa on lisäksi rivi, johon on poimittu valikoima verkostomaisia menetelmiä ja kuinka ne voivat olla hyödyksi huolen eri vyöhykkeillä. Arnkilin kuvaamat verkostomaiset menetelmät kohdentuvat asiakkaiden kanssa työskentelyyn. Koska työni keskittyy ammattilaisten väliseen yhteistyöhön, niin olen jättänyt verkostomaiset menetelmät taulukossa tarkastelun ulkopuolelle.

TAULUKKO 2. Työntekijän kokeman, lasta koskevan huolen vyöhykkeistö ja verkostotyön tarve. (Arnkil 2004, 230).

	Pieni huoli	Harmaa vyöhyke	Suuri huoli
Ei lainkaan huolta	<p>Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä – ehkä toistuvastikin – luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä tai vahva.</p> <p>Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.</p>	<p>Huoli kasvava; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee; voimavarat ehtymässä.</p> <p>Mielessä toivomus tai selvästi koettu tarve lisävoimavarojen tai kontrollin saamisesta.</p>	<p>Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi vaarassa (ehkä jopa välittömässä). Omat keinot loppumassa tai lopussa.</p> <p>Lisävoimavaroja, kontrollia ja muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.</p>
<p>Läheis- ja työntekijätuki toimii. Sitä ei tarvitse miettiä.</p> <p>Oma toiminta liittyy hyvin kokonaisuuteen.</p>	<p>Huolet hälvennettävissä omalla toiminnalla. <i>Ennakointi: asiat ratkeavat perustehtävän puitteissa.</i></p> <p>Yksityis- ja työntekijäverkostoihin ei tarvitse juurikaan orientoitua eikä niitä tarvitse aktivoida.</p> <p>Mahdollinen verkostotyön tarve: Miten hälventää sellaiset pienet huolet, jotka eivät liity yksilöön eivätkä perustyyöhön?</p>	<p>Huolet eivät oikein hälvene omalla toiminnalla. <i>Ennakointi: toteuttamalla perustehtävää tähän astiseen tapaan ollaan pulmissa.</i> Epätietoisuutta: mitä muut aikovat ja tekevät. Yhteistyöryitykset eivät tuota toivottuja tuloksia.</p> <p>Verkostotyön tarve: Miten saada aikaan selkeyttä ja parempi toiminnan koordinaatio sekä yhteistyösuunnitelmaa?</p> <p>Miten saada läheisten ja työntekijöiden voimavarat yhteen?</p>	<p>Huolet eivät hälvene ennen kuin lapsi on turvassa. <i>Ennakointi: pulma ei missään nimessä ole tavallisen perustehtävityön piirissä.</i> Tarvitaan selkeitä ja määrätietoisia valtuuksia ja toimia – erityistä kriisityötä.</p> <p>Verkostotyön tarve: Miten saada nopeasti kokoon yhteistyökuvio, joka pystyy kantamaan kriisissä sekä antamaan turvaa ja psykologista jatkuvuutta?</p>

Taulukon 2 mukaan verkostotyö kulkee mukana kaikilla huolen vyöhykkeillä. Pienen huolen vyöhykkeellä verkostotyö ei välttämättä ole mukana yksittäisen lapsen asioissa, mutta ajatus mahdollisesta verkostotyön tarpeesta on käynyt mielessä. Mielestäni työntekijöiden tulisi jo tässä kohtaa vahvistaa verkostotyön rakenteita, jotta jos huoli kasvaa, niin yhteistyöverkosto on heti käytettävissä. Viimeistään huolen harmaalla vyöhykkeellä yhteistyön tulisi olla säännöllistä ja koordinoitua. Taulukon mukaan huolen harmaaseen vyöhykkeeseen kuuluu usein epätietoisuutta muiden toimijoiden tekemisistä, joka kuvastui myös omassa tutkimuksessani. Suuren huolen vyöhykkeellä tilanne on jo kriisiytynyt ja verkoston apua tarvitaan viipymättä. Jos yhteistyöltä puuttuu systemaattisuutta, niin avun saaminen voi kestää.

Haastatteluissa puhuttiin verrattain paljon lastensuojelun sosiaalityön suurista linjauksista kuten sosiaalityöntekijöiden käytössä olevista resursseista. Sosiaalityöntekijöillä on paljon asiakkaita ja ainaista kiirettä, joka vaikuttaa verkostojen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Haastateltavat toivoivat, että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden **asiakasmäärät olisi määritelty laissa**. Yhdessä haastattelussa kuntouttavien erityisluokkien työntekijöitä puhuttanut aihe oli lastensuojelujärjestelmään liittyvä sosiaalityön rakenneongelma. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on toimia asiakkaan ja asiakasperheen tukena, mutta samalla he tekevät päätökset, jotka voivat olla vanhempien näkemysten vastaisia. Näin ollen sosiaalityössä tuen rinnalla on aina myös kontrolli, joka voi asiakastyössä vaikuttaa yhteistyötä ja avoimuutta estävänä tekijänä. Työntekijät pohtivat, että vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kannalta voisi olla hyvä, että perhekohdaisesta lastensuojelutyöstä vastaisi **kaksi eri sosiaalityöntekijää**. Näin ollen perhettä tukeva sosiaalityöntekijä ja järeämmistä lastensuojelun toimenpiteistä vastaava sosiaalityöntekijä olisivat eri henkilöitä, vaikka tiedonvälitys heidän välillään toimisikin. Tällöin vanhempien voisi olla helpompi ottaa tukea vastaan. Toisaalta kontrollin nähtiin toimivan myös yhteistyötä edistävänä tekijä esimerkiksi tilanteissa, joissa vanhemmat eivät ole halukkaita työskentelemään koulun henkilökunnan kanssa. Silloin kontrolli osaltaan voi auttaa vanhemmat tekemään yhteistyötä lapsen verkoston kanssa.

Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden yhteistyön kehittämiseksi ehdotettiin myös joko itse työntekijöiden tai kaupungin virkamiesten toimin mahdollistettavissa olevia kehittämissuunnitelmia. Kaikissa haastatteluissa toivottiin **systemaattisuuden lisäämistä**. Systemaattisuuden toivottiin näkyvän erityisesti palaverikäytännöissä, kuten siinä, että tiedetään kenen tehtävänä on kutsua palaveri koolle. Epäselvyyksiä koettiin olleen lähinnä lastensuojelun ja hoitavan tahon välillä, mutta nämä ongelmat heijastuvat myös tarkastelun kohteena olevaan yhteistyöhön. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät kokivat, että heidän pitäisi ottaa lapsen asioissa päävastuu ja toimia palveluiden kokoajina.

Yhteistyölle toivottiin myös **säännönmukaisuutta** ja sen tukena kalenterointia heti yhteistyön alusta alkaen. Erityisesti kuntouttavien erityisluokkien työntekijät toivoivat, että luokan ja lastensuojelun työntekijät esittäytyisivät toisilleen heti yhteistyön alkaessa ja tapaisivat mahdollisimman nopeasti sekä sopisivat jo valmiiksi milloin pidetään seuraava palaveri lapsen asioissa. Seurantapalaveri voidaan sopia esimerkiksi puolen vuoden päähän, jos yhteistyölle ei aikaisemmin ole tarvetta.

Säännönmukaisuuteen liittyen kuntouttavien erityisluokkien työntekijät toivoivat **aktiivisempaa seurantaa**, ja että yhteistyö keskittyisi myös arkisten tietojen jakamiseen. He pitivät tärkeänä yhteisvastuullisuutta lasten asioissa ja jaettua huolta. Yhteydenpidon ja seurannan kehittämiseksi kuntouttavien erityisluokkien työntekijät ehdottivat, että heillä olisi lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa sovittuna tietty yhteydenottoaika kerran viikossa, jolloin he tietäisivät tavoitettavansa sosiaalityöntekijän, jos yhteydenotolle on tarvetta. Tulisi myös olla sovittuna, että sosiaalityöntekijä soittaa takaisin, jos hän ei ole heti tavoitettavissa.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä toivottiin myös säännöllistä **konsultointia**. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiltä tuli useita erilaisia ehdotuksia konsultoinnin järjestämiseksi. He ehdottivat yhteispalaveria lastensuojelun kanssa kerran vuodessa, lastensuojelun sosiaalityöntekijän konsultointeja kaksi kertaa vuodessa, jollaiset kuntouttavien erityisluokkien työryhmillä on käytössä hoitavan tahon lääkärin kanssa, sekä lastensuojelun sosiaalityöntekijän osallistumis-

ta oppilashuoltotyöryhmän tapaamisiin kolme kertaa vuodessa. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät kertoivat, että aikaisemmin lastensuojelun sosiaalityöntekijät ovat olleet oppilashuoltotyöryhmän tapaamisissa mukana, mutta nyt he ovat jääneet tapaamisista kokonaan pois. Jos lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden konsultointimahdollisuutta lähdetäisiin kehittämään, niin tulee miettiä miten konsultoinnista vastuussa oleva sosiaalityöntekijä määräytyy.

Yhteistyötä edistävänä tekijänä nähtiin, että kuntouttavilla erityisluokilla yhteistyöstä vastaa **yksi yhteyshenkilö**. Samaa toivottiin myös lastensuojelun sosiaalityön puolelta. Käytännössä tällä tarkoitettiin sitä, että erityiskoululla tai erityisluokkien oppilailla olisi yksi nimetty lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Hoidollisemmalla kuntouttavalla erityisluokalla oli haastattelujen toteuttamisen aikaan sattumoisin tilanne, jossa suurimmalla osalla luokan oppilaista oli sama vastaava sosiaalityöntekijä. Tutkimuksen aineistosta oli selvästi tulkittavissa, että tämä seikka epäilemättä edisti yhteistyötä ja yhteistyöllä saavutetut edut olivat merkittäviä. Tutkimukseni mukaan työntekijöiden pysyvyys ja tuttuus ja sitä kautta syntynyt luottamus olivat tärkeitä tekijöitä yhteistyön kannalta.

Kouluilla on käytössään kuraattorin palvelut, mutta kuraattorin rooli on enemmän oppilaskeskeinen kun taas lastensuojelun sosiaalityöntekijä vastaa koko perheen tukemisesta. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät toivat esille, että kuntouttavilla erityisluokilla opiskelevien lasten tukeminen vaatii aktiivista perheotetta, joka näkyy myös luokkien työmuodossa. Myös lastensuojelun palveluiden kannalta lapset ovat usein jo korjaavan lastensuojelun piirissä. Tällöin kuraattorin palvelut eivät ole riittäviä, vaan tarvitaan nimenomaan lastensuojelun tukea.

Haastatteluista selvisi, että toisinaan kuntouttavien erityisluokkien työmuoto ei ole lastensuojelun sosiaalityöntekijöille tuttu. Siksi **tiedon lisäämistä** kuntouttavien erityisluokkien toiminnasta pidettiin merkityksellisenä. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät toivovat, että lapsen verkostoon kuuluvat ammattilaiset kävisivät tutustumassa luokkiin ja selvittämässä minkälainen luokka on ja minkälaista sen toiminta on. Tuki kuntouttavilla luokilla on erilaista ja huomattavasti hoidollisempaa, kuin muilla erityisluokilla. Muita hoidollisemmalla kuntouttavalla

erityisluokalla on käytössä yhteistyölomake, joka on laadittu kertomaan luokan toiminnasta ja laadusta. Lomakkeessa kerrotaan muun muassa, kuinka luokalle hakeudutaan, mitä luokka tarjoaa lapselle ja mitä se vaatii lapsen vanhemmilta sekä kuinka oppilas siirtyy kuntouttavalta erityisluokalta muuhun opetukseen. Lomakkeen tarkoituksena on ollut lisätä tietoisuutta ja hälventää luokkamuotoon liittyviä mahdollisia pelkoja. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät puhuivat, että heidän tulisi luoda samanlainen lomake myös kahdesta muusta kuntouttavasta erityisluokasta tai yhdistää tiedot jo valmiiseen lomakkeeseen.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijän käyntejä koululla toivottiin myös siksi, että sosiaalityöntekijä tulisi tutuksi ja läheisemmäksi myös lapsille. Tällöin sosiaalityöntekijä olisi koululla normaali vieras eikä aiheuttaisi oppilaissa pelkoa. Samalla sosiaalityöntekijä pääsisi näkemään lapsen erilaisessa toimintaympäristössä, koska esimerkiksi lapsen kotona ilmapiiri voi olla hyvin toisenlainen ja jopa kuormittava. Näin sosiaalityöntekijä oppisi tuntemaan lasta kokonaisvaltaisemmin ja lapsen olisi helpompi luottaa sosiaalityöntekijään.

Itse jäin pohtimaan joidenkin lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden osa-aikaisen työajan vaikutusta yhteistyön toimivuuteen. En tiedä onko kaupungilla käytössä menetelmää, jossa osa-aikaista työaikaa tekevät sosiaalityöntekijät toimivat **työparimenetelmällä** samojen asiakkaiden vastaavina sosiaalityöntekijöinä vuoro viikoin. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden haastattelujen pohjalta voisin sanoa, että jos menetelmä on käytössä, niin tiedonjako asiasta yhteistyökumppaneille ei ole ollut onnistunutta. Toisaalta vuoroviikoin toimiminen asettaa omat haasteensa myös sosiaalityöntekijöiden keskinäiseen tiedonjakkoon. Vaikka sosiaalityöntekijöillä onkin käytössään yhteinen asiakas- ja kirjautumisjärjestelmä, niin pelkän kirjoitetun tiedon varassa tieto ei kulje riittävästi.

Mietin myös nykyteknologian mahdollisuuksia yhteistyön kehittämisessä ja helpottamisessa. Pystyisikö kuntouttavien erityisluokkien oppilaiden asioissa luomaan **yhteistyöverkoston välisen kirjaamisjärjestelmän**, jonka tarkoituksena olisi nimenomaan tiedon välittäminen? Oppilaitoksilla on käytössään erilaisia hallinto-ohjelmia, joiden avulla oppilaiden huoltajat pystyvät seuraamaan lasten kouluun liittyviä asioita. Olisiko esimerkiksi tätä samaa järjestelmää mah-

dollista käyttää hyväksi verkostotyössä? Aineiston mukaan lasten vanhempien kanssa on sovittu tiedonsiirtoluvasta, ja kirjaamisjärjestelmän kautta, jossa myös vanhemmat olisivat itse osallisina, tiedonsiirto olisi avointa ja läpinäkyvää. Tällaisessa kirjaamisjärjestelmässä myös tietoturvallisuusasiat täytyisivät, toisin kuin esimerkiksi sähköpostiviestittelyssä.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tekoprosessi oli minulle mielenkiintoinen ja opettavainen kokemus. Opin paljon uutta tietoa tutkimukseni viitekehystä ja sain laajasti aineistoa tutkimukseni toteuttamiseksi. Samalla pystyin vertaamaan omia kokemuksiani moniammatillisesta yhteistyöstä haastateltavien kokemuksiin, ja sain huomata, että omat kokemukseni olivat hyvin samansuuntaisia tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden kokemusten kanssa. Koska sekä koulumaailma että lastensuojelu ovat minulle tuttuja työkokemukseni kautta, ja opinnäytetyön teon aikaan työskentelin lastensuojelun sijaishuollossa tehden yhteistyötä sekä koulujen että sosiaalityöntekijöiden kanssa, niin koin ymmärtäväni molempien osapuolten kokemuksia niin yhteistyön hyödyistä, haasteista kuin myös lapsen kuntoutumista tukevista tekijöistä.

Asia, joka tutkimuksessa jäi mietityttämään minua, oli kuntouttavien erityisluokkien työntekijöiden kokemus siitä, että vaikka yhteistyö lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa olisi erittäin toimivaa, niin kuntouttavien erityisluokkien työntekijät pystyvät vaikuttamaan lasten asioihin vain tiettyyn pisteeseen asti. Kuntouttavien erityisluokkien työntekijät pohtivat yhteisesti, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät eivät puutu yhtä hanakasti tilanteisiin, joissa perheiden ulkoiset tekijät ovat kohdallaan ja joissa lasten vanhemmat osaavat käyttää oikeita sanoja oikeissa paikoissa, kuin sellaisiin tilanteisiin, joissa perheen elinolot ovat huonommat. Itse jäin miettimään, että voiko mahdollisesti olla kyse siitä, että lastensuojelun sosiaalityöntekijällä ei ole riittävästi näyttöä perheen sisäisistä asioista, jotta hän voisi ryhtyä lastensuojelullisiin toimenpiteisiin. Pienempikin huoli riittää lastensuojeluilmoituksen tekemiseen, mutta se ei välttämättä riitä toimenpiteiden käytäntöön panoon. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työtä sitoo myös omat salassapitovelvollisuutensa, jotka vaikuttavat siihen mitä tietoja he voivat perheestä kertoa lapsen tukiverkostolle. Salassapitovelvollisuusasiat eivät haastatteluissa nousseet keskustelun aiheeksi, vaikka olin alun perin ajatellut, että niin voisi käydä. Tähän varmasti vaikuttaa se, että kuntouttavien erityisluokkien oppilaiden vanhempien tulee allekirjoittaa tiedonsiirtolupa, joka

osaltaan mahdollistaa avoimemman tiedonsiirron ja yhteistyön lasta koskevissa asioissa.

Opinnäytetyöni aineisto on kerätty harkitulta joukolta ammattilaisia, eikä tutkimuksen tulokset ole yleistettävissä. On myös muistettava, että tutkimukset, joissa tarkastellaan ihmisten kokemuksia, ovat aina suhteessa aikaan. Kävin kertomassa tutkimukseni tuloksista opinnäytetyöni työelämän yhteistyökumppaneille lokakuussa 2014 ja sain kuulla, että yhteistyössä on tapahtunut joitakin muutoksia suuntaan ja toiseen aineiston keräämisen jälkeen. Pystyn kuitenkin tutkimuksellani osoittamaan, että yhteistyöllä voidaan saavuttaa paljon hyviä ja hyödyllisiä asioita, mutta yhteistyö kaipaa myös kehittämistä. Toivon, että opinnäytetyöni työelämän yhteistyökumppani pystyy hyödyntämään tutkimustani yhteistyön kehittämisessä.

LÄHTEET

Alhanen, Kai 2014. Vaarantunut suojevaluvalta – Tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä. Raportti 24/2014. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 25.10.2014.

www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116722/URN_ISBN_978-952-302-278-2.pdf?sequence=1

Arnkil, Tom Erik 2004. Verkostotyö lastensuojelussa – menetelmät huolen mukaan. Teoksessa Annamaija Puonti, Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Grönholm, Pauliina & Toivonen, Janne 2014. Tutkija julkisti kuusi teesiä lastensuojelun täysremontiksi. Tutkija ehdottaa yhden luukun periaatetta, kenttätyöntekijä perää yhteistyötä. Helsingin sanomat 19.9. Viitattu 19.9.2014.

<http://www.hs.fi/kotimaa/a1411017323729?jako=e0737daefa60a92019af49601466994d>

Heino, Tarja 2009. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 52–75.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri 2012. Hyvinkään sairaanhoitoalue. Lasten mielenterveystyön ja lastenpsykiatrian palveluketju. Viitattu 25.2.2014.

http://www.hyvinkaa.fi/Tiedostot/Opetus/Opetuksen%20tietopankki/Lasten_mielenterveysty%C3%B6n_ja_lastenpsykiatrian_palveluketju.pdf

- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hotulainen, Risto; Kuorelahti, Matti; Lappalainen, Kristiina & Tanskanen, Jarto 2010. Lasten ja nuorten sosio-emotionaaliset vaikeudet - mikä avuksi? Opetushallitus. Viitattu 20.3.2014
<http://wanda.uef.fi/tkk/projektit/sosemot/teoria.php#2>
- Huhtanen, Kristiina 2011. Tehostettu tuki perusopetuksessa. Työvälineeksi pedagoginen ennakointi. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Isoherranen, Kaarina 2008. Yhteistyön uusi haaste - moniammatillinen yhteistyö. Teoksessa Kaarina Isoherranen, Leena Rekola & Raija Nurminen (toim.) Enemmän yhdessä - moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 26–48.
- Isopahkala, Heidi 2013. Päivähoidon ja lastensuojelun välisen yhteistyön kartointus Nurmijärvellä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 3.10.2014.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/57508/Isopahkala_Heidi.pdf?sequence=1
- Jahnukainen, Markku; Pösö, Tarja; Kivirauma, Joel & Heinonen, Hanna 2012. Erityisopetuksen ja lastensuojelun kehitys ja nykytila. Teoksessa Markku Jahnukainen (toim.) Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 15–54.
- Jokinen, Katja 2012. Opintie pienluokan kautta. Peruskoulun alkuopetuksen pienluokkatoiminnan arviointia. Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Viitattu 25.2.2014.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37628/978-951-39-4665-4.pdf?sequence=1>

Kaukonen, Päivi 2012. Erityispalveluista tukea peruspalveluille ja lasten kehitysympäristöille. Lasten mielenterveys. Seurantatiedoista vauhtia lasten ja nuorten ehkäisevien palvelujen kehittämiseksi 27.11.2012 Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 27.3.2014. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=6350545&name=DLFE-24703.pdf

Lastensuojelulaki 2007/417, 13.4.2007. Viitattu 28.9.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojelun laatusuositus 2014. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2014:4. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 20.9.2014. http://www.thl.fi/documents/647345/0/STM_2014_4_lastensuoj_laatusuos_web.pdf/0404c082-4917-471a-8293-5606b41536a7

Melamies, Nina; Pärnä, Katariina; Heino, Liisa & Miller, Helena 2012. Lapsi kuntoutujana - haaste aikuisille. Teoksessa Vappu Karjalainen & Ilpo Viikkumaa (toim.) Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. 7. lisäpainos. Tampere: STAKES, 103–122.

Nevalainen, Sanna 2014. Kasvatuskumppanuus lastensuojelussa. Työntekijöiden kokemuksia kasvatuskumppanuuden toteutumisesta Pienryhmäkoti Havumäessä ja Himassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 3.10.2014. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/72995/Nevalainen_Sanna.pdf?sequence=1

Perusopetuslaki 1998/628, 21.8.1998. Viitattu 27.2.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Pärnä, Katariina 2012. Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. Turun yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Väitöskirja. Viitattu 25.2.2014.

<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/77506/AnnalesC341Parana.pdf?sequence=1>

Ristimäki, Tero & Tolonen, Mervi 2014. Talentian lausunto hallituksen esityksestä Eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi sekä laiksi sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 14.6. Viitattu 19.9.2014.

http://www.talentia.fi/materiaalit/lausunnot_ja_kannanotot/lausunnot_ja_kannanotot_2014/sosiaalihuoltolainsaadannon_uudistamisesta

Seikkula, Jaakko & Arnkil, Tom Erik 2009. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Schaupp, Marika; Koli, Annarita; Kurki, Anna-Leena & Ala-Laurinaho, Arja 2013. Yhteinen muutos. Työhyvinvointia työtä kehittämällä. Helsinki: Työterveyslaitos.

Tamminen, Tuula & Räsänen, Eila 2004. Sairauksien ennaltaehkäisy. Teoksessa Irma Moilanen, Eila Räsänen, Tuula Tamminen, Fredrik Almqvist, Jorma Piha & Kirsti Kumpulainen (toim.) Lasten- ja nuorisopsykiatria. 3. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim 374–377.

Taskinen, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Weare, Katherine & Gray, Gay 2003. What Works in Developing Children's Emotional and Social Competence and Wellbeing? The Health Education Unit. Research and Graduate School of Education. University of Southampton. Research Report No 456.

LIITTEET

LIITE 1. Haastattelukysymykset

Yhteistyön muodot ja määrä

- Miten kuvaillet tämänhetkistä yhteistyötä sosiaalityöntekijöiden / kuntouttavien erityisluokkien työryhmien välillä?
- Millaista yhteistyö on ollut?
- Millaisissa asioissa yhteistyötä on ollut?
- Kuinka usein yhteistyötä on ollut?
- Onko yhteistyön määrä ollut riittävä?

Yhteistyön sisältö ja laatu

- Mikä mielestäsi edistää yhteistyötä?
- Mitä haasteita yhteistyöllä on?
- Mitä yhteistyöllä on saavutettu?
- Millaisia kehittämistarpeita yhteistyölle mielestäsi on?

Oppilaat

- Mitkä tekijät selittävät kuntouttavien erityisluokkien oppilaiden moniammatillisen tuen tarvetta?
- Kuinka yhteistyön avulla voidaan turvata oppilaille turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö?
- Kuinka yhteistyö edistää oppilaiden kuntoutumista?
- Miten yhteistyössä toteutuu oppilaan etu?

Oma työ

- Kuinka yhteistyö tukee omaa työtäsi?
- Onko yhteistyössä omaa työtäsi kuormittavia tekijöitä?